

Рудуты і Шарні 9 3

Ніва

ТЫДНЁВІК БЕЛАРУСАЎ У ПОЛЬШЧЫ

PL ISSN 0546-1960

NR INDEKSU 366714

Віктар Ярмалковіч 9

<http://niva.iig.pl>

redakcja@niva.iig.pl

№ 03 (2697) Год LIII

Беласток, 20 студзеня 2008 г.

Цана 2,00 зл. (VAT 0%)

Мнагалюднае калядаванне

Тэкст і фота Аляксея МАРОЗА

Традыцыя калядавання захоўваецца здаўна, а калі зараз занікае яна ў гарадах і ў многіх сёлах, то вельмі часта можна сустрэць калядоўшчыкаў на сценах гарадскіх і вясковых устаноў культуры. У мінулых гадах, хіба, самыя мнагалюдныя калядаванні на Беларусчыне адбыліся ў Гайнаўцы. Так было і сёлета. На сцэну Гайнаўскага дома культуры ў рамках „Гайнаўскіх сустрэч з праваслаўнай калядак” 11 і 12 студзеня выйшла каля 600 спевакоў з Гайнаўшчыны. Самым важным было выкліканне ў сабранай публікі радасці ад Хрыстовага Нараджэння, з чым удала спраўляліся дзеткі і старэйшыя вучні. У час павятовых экуменічных сустрэч з калядакмі ў ГДК 13 студзеня выступіла многа вясковых калектываў, у якіх рэпертуары побач свецкіх песень знаходзяцца таксама калядкі. Спевакі Гайнаўскага савета ездзілі па запрашэнню калядаваць таксама ў іншыя гарады.

— Мы стараемся падтрымліваць традыцыі нашых продкаў. Дзякуючы нашаму мерапрыемству ў школах узнікаюць новыя музычныя калектывы, якія, рыхтуючы калядкі, павышаюць свае музычныя ўмеласці, — заяўляе дырэктар Дэканальнага інстытута праваслаўнай культуры протаіерэй Славамір Хвойка. — За Гайнаўкай пайшлі іншыя гарады і зараз агляды калядак ладзяцца ў розных месцах.

Арганізаванае калядаванне дашкольнікаў і вучняў стала ладзіцца ў Гайнаўцы дзесяць гадоў таму ў Белліцэ (суарганізатарам быў гайнаўскі гурток БГКТ), а з 2003 года маладыя людзі калядуюць у гарадскім доме культуры. Іх выступленні выклікаюць вялікае зацікаўленне як сярод дзетак і моладзі, так і сярод старэйшай публікі. Павятовыя і ваяводскія сустрэчы з калядоўшчыкамі пачалі ладзіцца яшчэ раней і таму Гайнаўку можна было б назваць галоўным асяродкам сцэнічнага калядавання. На Гайнаўшчыне не замерла яшчэ і калядаванне па-за школам і ўстановамі культуры. У многіх вёсках асноўнымі калядоўшчыкамі надалей з’яўляюцца дзеткі, якія ахвотна славяць Хрыстовае Нараджэнне, а ў Гайнаўцы яны ахвотней калядуюць у кварталах з асабнякамі і катэджамі. Менавіта частка вучняў, выступаючых на сцэне ГДК, раней калядала з гвяздамі. Аднак да гайнаўскага мерапрыемства трэба было рыхтавацца больш дакладна, чым да звычайнага калядавання, бо выступленні ацэньваліся конкурсна камісія. Звяр-

Вельмі ўдала выступіла „Знічка”, якая заняла першае месца сярод калектываў сярэдніх школ. Яе дырыжорам з’яўляецца настаўніца Гайнаўскага белліцэя Бажэна Ляўчук

тала яна ўвагу на адпаведны падбор рэпертуару, выкананне і мастацкае афармленне выступленняў. Дзеткі выходзілі на сцэну ў святочнай вопратцы, а частка калядоўшчыкаў вносіла з сабой вельмі прыгожыя гвядзі. Вучні часта спявалі каляд-

рыяд і пасля святаў. Побач дашкольных і школьных калектываў на мерапрыемстве выступілі гурты дамоў культуры, дзіцячыя і маладзёжныя хоры праваслаўных прыходаў і іншыя калектывы. На жаль, з-за неатрымання на час віз не дае-

Публіку захапілі „Незабудкі” са школы ў Арэшкаве, якімі апякуецца матушка Беата Маркевіч

кі на мясцовых гаворках, але не забылі пра калядныя творы на беларускай літаратурнай мове, паколькі многія з іх вучацца па-беларуску ў школах. Побач даўніх калядак можна было пачуць сучасныя кампазіцыі, якія выконваліся пад акампанемент інструментаў. Наймалодшыя дзеткі захаплялі сваёй адвагай, а старэйшыя вучні стараліся трымацца чысціні спеву. Многія ўдалыя выступленні пераможцаў былі плёнам доўгай падрыхтоўкі і посны пе-

халі на мерапрыемства тры калектывы з Беларусі і адзін з Украіны. Дзеткі не скрывалі, што любяць калядаваць у ГДК, бо маюць добрую нагоду супольна паспяваць. Усе выступаючыя на сцэне атрымалі ад Дзеда Мароза падарункі са смачнымі ласункамі, а пераможцы вярнуліся дамоў з узнагародамі. Галоўныя арганізатары сустрэч — Дэканальны інстытут праваслаўнай культуры і Саюз „Любіцелі царкоўнай музыкі” — у супра-

працяг 4

Вадохрышча 12

Міхал МІНЦЭВІЧ

РАЗАМ З „НІВАЙ” — ДОМА, НА ПРАЦЫ, ВА ЎСТАНОВАХ

Вялікая прамоцыя для падпісчыкаў (прэnumerатараў) „Нівы”!

Прыватныя асобы, фірмы, самаўрадавыя і дзяржаўныя ўстановы! Калі Вы яшчэ не зрабілі падпіскі на наш тыднёвік на 2008 год, дык спяшайцеся. Калі да канца студзеня Вы на пошце, у кіёсках „Рух” і „Кальпортэра” або ў рэдакцыі падпішацеся на „Ніву” да канца 2008 г. і прынясеце непасрэдна або дашлеце па пошце расліску аб падпісцы да 15 лютага 2008 г. у сакратарыят газеты, Вас чакаюць узнагароды!!!

Кожны адзін падпісчык (прэnumerатар) атрымае бясплатна апошняю, выдадзенаю нашай рэдакцыяй кнігу „Час трылогі і надзеі. Штодзённае жыццё беларусаў Беларусчыны ў 1944–1956 гадах”. Кні-

га з’яўляецца запісам успамінаў нашых дзядоў і бацькоў пра іх цяжкія пасляваенныя лёсы. Шмат увагі і дакументаў адводзіцца спаленым вёскам і загінуўшым там людзям. Кніжка мае перш за ўсё трапіць толькі да падпісчыкаў.

Калі Вы, Ваша фірма ці ўстанова падпішацеся на 2 экзemplяры „Нівы”, тады апрача кніжкі атрымаеце яшчэ бясплатна кампакт-дыск і касету з цікавай беларускай музыкай калектываў Беларусчыны.

Калі ў Вас будзе жаданне падпісацца на 3 і больш экзemplяраў „Нівы” да канца 2008 г., апрача вышэйпералічаных падарункаў Вы атрымаеце падборку ўжо недаступных у распаўсюдзе рэдакцыйных выданняў ды іншыя неспадзяванкі.

МНОГА КОЖНЫ З НАС ГУБЛЯЕ, КАЛІ „НІВЫ” НЕ ЧЫТАЕ.

Падзяка

Рэдакцыя „Нівы” дзякуе ўсім нашым чытачам і ўстановам, якія павіншавалі нас са святамі Ражджаства Хрыстовага і Новым Годам Дзякуем!!!

Пра галовы і ПУПы

Пачатак новага года хутка распацаў і новы палітычны сезон. Увага міжнароднай грамадскасці найперш была прыцягнутая да нечарговых выбараў прэзідэнта Грузіі. Пасля палітычнага крызісу ў краіне дзейсны кіраўнік дзяржавы Міхаіл Саакашвілі пагадзіўся на датэрміновыя выбары і перамог ужо ў першым туры. Пасля брутальнага разгону дэманстрантаў на вуліцах Тбілісі, маладога прэзідэнта многія ганілі і вінавацяць дагэтуль у нематыванай жорсткасці, якая ўласціва толькі дыктатарам. Магчыма, міжнародныя праваабаронцы і прыхільнікі дэмакратыі маюць рацыю, зыходзячы з цывілізаваных стандартаў. Толькі, яны забыліся, што 15 гадоў таму ў Грузіі адбылася падобная падзея. Вялікі гуманізм і праваабаронец Звіяд Гамсахурдзі, які тады стаяў на чале дзяржавы, не пайшоў на радыкальныя меры. У выніку Грузія атрымала дзяржаўны пераварот, выгнанне дэпутатаў парламента, а ўрэшце грамадзянскую вайну і забойства законнага прэзідэнта Гамсахурдзі, які разам з многімі папличнікамі заплаціў жыццём за нерашучасць. Краіну напоўнілі банды Джавы Іаселіяні, якія без разбору забівалі суайчыннікаў толькі за партрэт пакутніка Звіяда. Натуральна, што і тады і цяпер не абышлося без удзелу Масквы, якая пры кожнай нагодзе імкнецца вярнуць сваё панаванне над былымі савецкімі рэспублікамі і падсунуць сваю крэатуру. Толькі цяпер малады энергічны рэфарматар Саакашвілі, магчыма і перагнўшы ўладны кій, істотна рызыкнуў палітычнай рэпутацыяй і спыніў новы пачаток. А потым абвясціў дэмакратычныя выбары. І вельмі хочацца верыць, што становішча ў Грузіі пасля паўторнага абрання прэзідэнта стабілізуецца, а плённыя гаспадарчыя рэформы і змаганне з карупцыяй прадоўжацца.

Украіне ж Бог паслаў няўраўнаважанага патрыятызму, вызначаеца глыбокім разуменнем сітуацыі і асэнсаванай гаспадарчай палітыкай. Яна мае сваё яснае бачанне дзяржаўнага будучага Украіны і выконвае перадвыбарчы абяцанні. Чаго варта хоць бы кампенсация грашовых сродкаў, якія страцілі грамадзяне пасля драконаўскай падман-

най рэформы ў канцы існавання савецкага саюза. Хто толькі на постсавецкай прасторы не абяцаў вярнуць абдураным людзям гэтыя грошы. А вяртае першай, прыдумаўшы абсалютна простую формулу, толькі Цімашэнка. Як казалі б адны літаратурныя героі — Цімашэнка — гэта галава!

Выбары кіраўніка зусім хутка чакаюць і Расію. Але мадэль наменклатурна-бандыцкага капіталізму, якая трывала ўкаранілася ў шматнацыянальнай дзяржаве-імперыі, не падлягае рэфармаванню паводле сваёй сутнасці. А падрыхтаваная змена прэзідэнта Пуціна на Мядзведзева напэўна будзе кароткай, бо апошні больш ліберальны па сваёй „крыві” і наўрад ці зможа жорстка ўмацоўваць сістэму абсалютнай алігархічна-кагэбэшнай улады.

Ну а ў ЗША прэзідэнцкія выбары — гэта сапраўднае свята, гэтакі вялёлы палітычны карнавал. Што і паказалі вынікі так званых праймерыз на вызначэнні галоўных прэтэндэнтаў ад рэспубліканскай і дэмакратычнай партый, што ўжо прайшоў у двух штатах. Абедзве палітычныя плыні краіны на гэты раз маюць яркіх кандыдатаў. У штаце Нью-Хэмпшыр ад рэспубліканцаў перамог Джон Макейн, адзін з апошніх магільнікаў сапраўднай правай і кансерватыўнай палітыкі. Макейн вядомы сваёй прынцыповай цвёрдай пазіцыяй у дачыненні да дыктатарскіх рэжымаў свету. Цяпер надзеі многіх прыхільнікаў рэспубліканцаў звязаны менавіта з ім, паколькі Джордж Буш у цэлым „новым Рэйганам” так і не стаў.

У Беларусі да дэмакратычных выбараў далёка як да нябеснага месяца. А першая дэкада новага года адзначана страйкамі індывідуальных прадпрыемстваў, якіх дзяржава гвалтоўна змушае перарэгістравацца ў ПУПы (прыватныя унітарныя прадпрыемствы). Да ўсяго цяпер, паводле прэзідэнцкага ўказа, прадпрыемствам забаронена наймаць на працу не блізкіх сваякоў (!). Куды ў такой сітуацыі дзяржава ўладкуе армію новых беспрацоўных — незразумела. І ці вытрымаюць у тых бедных (і нават багатых) бізнесоўцаў пупы ад гэтых ПУПаў? Ясна адно — дзяржава не адступіць ад свайго і чарговы раз прыдушыць мала салідарных прадпрыемстваў.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Некарыснае нам параўнанне

У 44 н-ры часопіса „Angora” за 2007 год я прачытаў цікавы артыкул Марціна Маркоўскага пад загалоўкам „Koledzy z klasy mówią: Zwartował, że wrócił”.

У ім 16-гадовае ліцэістнае расказвае як ён спачатку распачынаў навукі ў польскай школе, а потым разам з бацькамі выехаў у Англію і там прадоўжаў вучобу ўжо ў англійскай школе.

Усё сваё 35-гадовае працоўнае жыццё я аддаў нашаму школьніцтву, таму мяне моцна зацікавіў гэты артыкул. Я пачаў параўноўваць нашу і англійскую школу. На жаль, гэтае параўнанне выйшла на некарыснае нашай школе. У матэрыяльным і арганізацыйным сэнсе наша традыцыйная школа выглядае нейкай дохлай у параўнанні з англійскай...

І так, сям’я нашых эмігрантаў пераехала ў Англію і пасялілася там. Калі надыходзіў час ісці ў школу, з’явілася ў іх дома адпаведная чыноўніца і сказала, што яна дапаможа ім выбраць сыну адпаведную школу. Дзеля гэтага прынесла яна з сабой брашуры і інфарматы. Потым на сваім „Фордзе” завезла іх да некалькіх школ, каб наглядна пазнаёміцца з імі, бо там так званая раяваная няма. Сям’я выбрала каталіцкую. Так стаў ён вучнем другога класа, які ў нейкай ступені адпавядае нашай гімназіі.

Каталіцкая школа ў Англіі розніца ад звычайнай тым, што выкладаецца ў ёй рэлігія і вісяць крыжы ў класах. Рэлігія вучаць аднак не ксяндзы ці катэхеты, толькі звычайныя настаўнікі. Няма таксама малітваў. У яго класе вучылася таксама некалькі пратэстантаў і мусульман. Вучні знаёміліся з Бібліяй, але мелі таксама ўрокі аб сінагогах і індускіх бажаннях, каб лепей зразумець Біблію.

Першага школьнага дня, — сказаў ён, — завезла мяне ў школу на сваім „Фордзе” тая ж самая чыноўніца. Потым ужо ездзіў у школу школьным аўтобусам сам.

Школа была вялікая — вучылася ў ёй паўтары тысячы вучняў. Мела яна прыгожую сталовую з багатым выбарам страй. У кожным класе камп’ютэр і праектар з экранам. Багатыя майстарні для розных практычных заняткаў з мноствам сучаснай бытавой тэхнікі. Аж тры дасканалы ўтрыманыя і абсталяваныя спартыўныя пляцоўкі і чатыры гімнастычныя залы.

На кожны прадамет ходзіцца з іншымі вучнямі.

А прадаметы маюць па некалькі ўзроўняў. Добрыя вучні вучацца з добрымі, слабейшыя са слабейшымі — у залежнасці ад таго, што каго цікавіць і да чаго мае талент.

У Англіі настаўнікі не задаюць дамашніх заданняў. Таго, чаго навучышыся ў школе дастаткова, каб паступіць у вышэйшую навучальную ўстанову або атрымаць працу. Няма таксама алімпіяд і нечаканых кантрольных прац. Настаўнік ацаняе там не так веды, як ангажаванасць. Не сустраў ён таксама нікога, хто б не здаў.

Прагул? У Англіі гэта моцна рызыкаўная справа. Кожны школьны дзень распачынаецца з сустрачы з класным выхавацелем. Калі цябе няма, сакратарка звоніць бацькам і пытае ў чым справа. Калі і бацькі не ведаюць, вучня пачынае шукаць паліцыя, а бацькі могуць стаць перад судом і заплаціць штраф. Хварэш — мусіш мець лекарскае пасведчанне, бо апраўданна ад бацькоў замала.

Не толькі навукі ў Англіі бясплатныя, але і падручнікі, сшыткі, фарбы на пластыку, нават шарыкавыя ручкі. За паўтара года ён выдаў толькі шэсць фунтаў на экскурсію і некалькі дзесяткаў фунтаў на вучнёўскую форму, якая там абавязковая.

Настаўнікі? Да выхавацеля можна звяртацца ў кожнай справе. Нават сарамлівай — як алкаголь ці секс. А ён стараецца дапамагчы, парадзіць, ніколі не крычыць, не лае. Часта сам пытаецца ці ўсё ў парадку.

Калі ў вучня клопаты з навукай, звяртаецца ён да шэфу дэпартаменту (гэта такія найважнейшыя настаўнікі па паасобных прадметах). Яны да тваіх паслуг, але выключна ў гадзінах працы.

Настаўнікі ў Англіі не маюць права выяўляць сваіх палітычных поглядаў. А ў нас? У час дэбатаў у Сейме пра абарты ў школе вывесілі плакаты з людскімі пладамі і папам. Іншы настаўнік сказаў, што Чэ Гевару трэба было расстраляць. Вядома хто прыхільнік ГП, а хто слухае Радые „Марыя”. У Англіі гэта немагчыма. Скандал на ўвесь край.

Васіль САКОЎСКИ

Вачыма еўрапейца

Права добрай волі?

І святы ўжо мінулі. Я, мабыць як большасць з Вас, Каляды адсвяткаваў падвойна. Паводле грыгарыянскага і юліянскага календароў. На жаль, перад праваслаўнымі святамі не першы раз дайшло да няясных і непатрэбных дыскусій аб неабходнасці іх адпрацоўвання моладдзю ўсходнехрысціянскага веравызнання. Урокаў не было ў гэтыя Каляды ў больш за дваццаці падляшскіх школах.

— Пані куратар не бачыла юрыдычных падстаў, каб дазволіць неадпрацоўваць гэтыя святы. Патрабуе гэтага 6 параграф распараджэння міністра нацыянальнай адукацыі ад 18 красавіка 2001 года, — тлумачыла мне дакладна ў юліянскі панядзе-

лак прэс-сакратар падляшскай куратары Малгажата Паляніс.

Дадала таксама, што пані куратар Ядвіга Шчыпін (стала яна куратарам у час кіравання ПіС) ужо 21 лютага мінулага года на сустрачы з дырэктарамі школ, у якіх вучыцца праваслаўная моладзь, і прадстаўніком Беластоцка-Гданьскай епархіі епіскапа Іакава, звярнулася ў МНА з ідэяй вырашэння пытання; зімовыя каникулы для вучняў падляшскіх школ працягнуліся б ад 23 снежня да 14 студзеня, значыць, ахоплівалі б святы Каляды абодвух канфесій. Адрозненне пасля сустрачы адпаведнае пісьмо „выйшла” з Куратары ў МНА. Міністрам таго ведамства быў тады Раман Гертых. Мінулі месяцы. Ранней восенню змяніўся ўрад. А адказу, а затым і рашэння ў сувязі з лістом Куратары дагэтуль няма.

Я задумаўся, аднак, над чымсьці іншым у гэтай справе. Як гэта магло быць, што раней, пры СЛДойскай куратар Зофіі Транцыгер не трэба было адпрацоўваць першага і другога дня Каляды, хоць распараджэнне, на якое спасылалася куратар Шчыпін,

ужо абавязвала.

— Я дамовілася з тадышняй міністра адукацыі Крыстынай Лыбацкай, што ёсць такая магчымасць. Тут справа ў добрай волі, — тлумачыла мне Зофія Транцыгер.

Фактычна, м.інш. дырэктар Комплексу школ з беларускай мовай у Гайнаўцы Яўген Сачко прыгадвае сабе, што ў той час у дакументах аб арганізацыі школьнага года былі спасылкі на адзін з запісаў аб магчымасці неадпрацоўвання святаў у школах, дзе вучыцца каля 30 працэнтаў праваслаўнай моладзі.

— Няма ў нас ніякага дакумента з МНА наконт такога рашэння, якое пацвярджала б такую магчымасць, — стаіць на сваім прэс-сакратар Паляніс.

— Значыць, тады пані Транцыгер парушыла закон, парушыла распараджэнне МНА ад 2002 года?

— Не магу вам на гэта даць адказу.

— Калі парушыла, бо ж пані Шчыпін, спасылалася на гэтае распараджэнне сцвярджае, што няма магчымасці неадпрацоўвання святаў праваслаўнай моладдзю,

дык чаму цяперашняя куратар не данесла аб злачынстве пані Транцыгер?

— ???

Сярод шматлікіх пытанняў турбуе мяне яшчэ адно. Нават калі МНА пагодзіцца на вырашэнне праваслаўнай каляднай праблемы падляшскіх школ, дык што будзе з Вялікаднем, святам найчасцей з рухомым чыслом.

Малгажата Паляніс:

— Мы гэтага яшчэ не абмяркоўвалі. Гэта ўвогуле далікатныя і цяжкія праблемы. Думаю, аднак, што тая праблема — вырашальныя. І яшчэ адно: чаму толькі ў апошняю хвіліну (17 снежня) група Форуму меншасцей Падляшша ў клубе Грамадзянскай платформы беластоцкай Гародзінскай рады заклікала МНА і падляшскую Куратарыю вырашыць пытанне свабодных дзён у школах у праваслаўныя святы.

— Шукаем вырашэнняў, якія дазволілі б рэгуляваць гэтае пытанне, — сказаў якраз 17 снежня адной з мясцовых газет радны Андрэй Данялюк з групы ФМП.

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

— Ад самага пачатку я працую ў трох накірунках: праваслаўе, беларускасць і рэгіянальнасць, якія састаўляюць нашу малую айчыну, а матушка Антаніна ва ўсім мне моцна дапамагае, — кажа айцец Рыгор Сасна пра самыя дарагія яму каштоўнасці...

Кніга жыцця Рудутаў і Шарнёў

Аляксей МАРОЗ

Айцец Рыгор Сасна і матушка Антаніна Троц-Сасна, аўтары кніжак аб праваслаўі і цесна з ім звязанай нашай мясцовай гісторыі, згодны, што кніжка „Гісторыя мясцовасцей Рудуты і Шарні Арлянскай воласці” — самая ім блізкая, бо тычыцца іх продкаў ажно да шостага і сёмага пакаленняў ды гісторыі іх родных сёл, дзе яны нарадзіліся і выхоўваліся, спазналі няўдачы і шчасце. Здадзеная ў друк багатая манаграфія названа ўжо „кнігай жыцця”, якая на падставе двух сёл паказвае лёс прыгонных сялян, якія сваёй трываласцю і цяжкай працай патрапілі пераадолець усё складанасці. Іх нашчадкі сталі ўжо здабываць штораз лепшую адукацыю, выконваць рэдкія прафесіі і займаць адказныя пасады. Цяпер людзі, якія генеалагічна спалучаны ў нейкі спосаб з Рудутамі і Шарнямі, жывуць у Польшчы і іншых краінах свету. Многія напэўна забылі пра сваіх продкаў і іх родныя мясціны. Калі некаторыя з іх зробіць сямейнае радаслоўе і натрапяць у ім на Рудуты або Шарні, будуць мець цудоўны падарунак — кніжку пра вёскі сваіх продкаў.

— Мерай нашай цывілізацыі з’яўляецца памяць аб продках. Трэба іх ведаць, хаця да шостага пакалення, а часта бывае, што наша памяць канчаецца на дзядках або прадзедах. З гісторыяй Рудутаў і Шарнёў звязаны лёс найменш дзесяці пакаленняў, продкаў айца Рыгора Сасны і матушкі Антаніны Троц-Сасны, — заяўляе Дарафей Фіёнік, рэдактар згаданай кніжкі, выдадзенай Аб’яднаннем „Музей малой айчыны ў Студзіводах”. — У гэтых сёлах захаваліся свае асаблівасці, характэрны менталітэт жыхароў, непаўторны клімат, урочышчы і таямніцы. І па гэтых таямніцах праводзяць нас аўтары кніжкі.

У пачатку размовы матушка Антаніна звяртае ўвагу на блізкія сямейныя сувязі паміж яе продкамі і продкамі айца Рыгора.

— Нашы сем’і сыходзяцца ў XVIII стагоддзі, калі супольна жылі родныя браты Марк Троц, народжаны каля 1770 года і Дзмітры Троц. Пасля Марк пайшоў жыць у Шарні і ад яго сям’і ў сёмым пакаленні нарадзіўся бацька Рыгор, а Дзмітры застаўся ў Рудутах і ад яго сям’і ў шостым пакаленні нарадзілася я, — пачынае расказ матушка Антаніна Троц-Сасна.

— Падлічыўшы лік пакаленняў выходзіць, што ў далёкім сваяцтве мая матушка з’яўляецца мне цёцяй, — жартуе айцец Рыгор Сасна. — У даўнейшых часах жанчыны вельмі рэдка выходзілі замуж у іншую вёску, а толькі мужчыны ішлі ў другое сяло ў прымы, калі матэрыяльныя ўмовы не дазвалялі выжыць з адной гаспадаркі разам з сямейнікамі.

Задума сабраць матэрыялы аб жыцці продкаў і апублікаваць іх узнікла намнога раней.

— Я ўжо даўно хацела сабраць успаміны сваіх продкаў і матэрыялы на конт іх жыцця ды апубліка-

Фота архіў „Нівы”

Падлічыўшы таксама супольныя выданні з матушкай Антанінай Троц-Саснай і ў сааўтарстве з Дарафеем Фіёнікам аказваецца, што айцец Рыгор Сасна выдаў больш за трыццаць кніжак

ваць іх у кніжцы. Мой бацька, Аляксей Троц, вельмі цікава расказваў пра мінулае і прывіў мне цікавасць да даследавання жыцця продкаў. Калі бацька памёр, я пачала ўзбагачаць свае веды наконт генеалагічных сувязей паміж маімі продкамі, — кажа матушка Антаніна. Айцец Рыгор папаўняў генеалагічнае дрэва аб сваіх продках і адна-

матушка Антаніна. Аднак, хіба, самою высокую пасаду ў сем’ях Троц-Саснаў і Соснаў, займае сын матушкі Антаніны і айца Рыгора, Аляксандр Сасна, які цяпер працуе віцэ-прэзідэнтам горада Беластока.

Айцец Рыгор Сасна звяртае ўвагу, што да гэтай пары не з’явілася яшчэ дэталёвая манаграфія аб жыцці прыгонных сялян на нашых землях і іх нашчадкаў, а згаданая кніжка менавіта гэтым займаецца.

— Людзі, што пасяляліся на тэрыторыі сённяшніх Шарнёў і Рудутаў, мусілі спачатку карчаваць лес і цяжка працаваць, каб падрыхтаваць зямлю для ворыва. Назва Шарні ўзялася ад слова дзік у літоўскім варыянце, а Рудуты, так як Рутка, атрымалі сваё названне хутчэй за ўсё ад руды, якую тут здабывалі. Нашы сем’і выводзяцца ад прыгонных сялян, так як і астатнія жыхары Рудутаў і Шарнёў, а ў Саках пасяліліся праваслаўныя баяры, якія былі вольнымі людзьмі. Аднак, каб здабыць належны шляхце прывілеі, частка з іх з часам перайшла ў каталіцтва і таму зараз у Саках (распаложаны непадалёк Рудутаў) жывуць католікі і праваслаўныя, — тлумачыць айцец Рыгор Сасна і пачынае расказ пра цяжкае жыццё насельніцтва апісаных у кніжцы сёл у пазнейшы перыяд. — Бежанства было вялікім няшчасцем, з якога людзі з нашых сёл вярталіся на разбураныя і запушчаныя гаспадаркі, а ў дзяржаве ўжо былі зусім іншыя абставіны, чым перад іх выездам. У выпадку маёй сям’і з 7 чалавек з бежанства вярнулася толькі двое — мая бабуля і мама, якім у вялікіх цяжкасцях прыйшлося выжываць на радзіме. Адбудаваць гаспадаркі выдатна дапамагла прыродная працавітасць нашых людзей.

У кніжцы апісаны этапы гісторыі Рудутаў і Шарнёў, якія сягаюць першых пісьмовых запісаў ад 1577 года.

— Мы апісваем нашы сёлы ў шырэйшым кантэксце, каб у скарачэнні пазнаёміць чытачоў з гісторыяй Арлянскай воласці, пачынаючы з пачатку шаснацатага стагоддзя, калі была заснавана Орля. Дакумен-

ты ад 1512 года пацвярджаюць ужо існаванне царквы ў Орлі і праваслаўнага прыхода, — гаворыць матушка Антаніна Троц-Сасна. У кніжцы адводзіцца таксама належнае месца вельмі багатаму фальклору Рудутаў і Шарнёў, які ў вялікай ступені абапіраўся на песенныя традыцыі. Успамінаецца Янка Крупа і яго дзейнасць на ніве беларускай культуры. Кніжка даволі багата праілюстравана архіўнымі здымкамі і дакументамі. Публікуюцца фатаграфіі, якія Аляксандр Сасна купіў на аукцыёнах у Заходняй Еўропе. Паказваюцца непублікаваныя ў нас здымкі часоў I светнай вайны і міжваеннага перыяду. Рэпрадукуюцца таксама даволі сучасныя фатаграфіі з калекцыі сем’яў Соснаў і Троцаў.

У кніжцы многа матэрыялаў з міжваеннага, ваеннага і пасляваеннага перыядаў, якія памятаюць найстарэйшыя жыхары Рудутаў і Шарнёў.

— Рудуты не гарэлі ў вайну, але многа нашых хлопцаў, якіх забралі ў савецкую армію, загінула. Пасля вайны яшчэ палохалі нас банды. Калі ішлі яны ў нашу вёску і заўважылі іх вартаўнікі, мы ўцякалі і хаваліся каля рэчкі Арлянкі. Мой бацька быў у калгасе, але хутка з яго выпісаўся. Хаця не аддалі нам зямлі, то было з чаго жыць, бо бацька валенкі рабіў, печкі ставіў і быў майстрам на ўсе рукі. Я добра ўспамінаю дзяцінства, а мы, дзеці, мелі сродкі, каб здабыць адукацыю. Аднак Рудуты былі бедным сялом і з-за шматлюднасці цяжка ў нас жылося. Добра, што спачатку нашы людзі пачалі рабіць драўляныя бароны, а пасля масава сталі выконваць вырабы з саломы і прадаваць іх. За выручаныя гэтым спосабам грошы людзі ставілі новыя будынкі і пасылалі дзяцей у школы, — успамінае матушка Антаніна.

У Шарнях у міжваенны перыяд людзям жылося цяжка, а ўмовы гаспадарання палепшыліся толькі пасля ліквідацыі цераспалосіцы ў 1938 годзе (у Рудутах ліквідавалі яе пасля вайны).

— Мая мама коротка была замухам і прыйшлося ёй выхоўваць мяне, жывучы пры братах. У нас людзі не выязджалі ў пегэеры, так як з Рудутаў і толькі адна сям’я выехала ў Расію. Пасля вайны ў Шарнях людзі сталі масава рабіць з гумавых шынаў галёшы, якія прадавалі на навакольных рынках, — расказвае айцец Рыгор.

У апошняй частцы кніжкі даецца інфармацыя пра навуковую працу і выдавецкую дзейнасць айца Рыгора Сасны (ён актыўна займаецца каля сарака гадоў) і матушкі Антаніны Троц-Сасны. Падлічыўшы таксама супольныя выданні з матушкай Антанінай і ў сааўтарстве з Дарафеем Фіёнікам аказваецца, што айцец Рыгор Сасна выдаў больш за трыццаць кніжак, пра многія з якіх мы пісалі ў „Ніве”. Айцец Рыгор Сасна не спыняе плённай працы. У яго чарговыя выдавецкія планы, якія будзе рэалізаваць, калі дазваляць сілы і здароўе.

Кніжка „Гісторыя мясцовасцей Рудуты і Шарні Арлянскай воласці” багата праілюстравана старымі фатаграфіямі (на вокладцы здымак з міжваеннага перыяду)

часна папаўняліся раней сабраныя матэрыялы аб мінулым Рудут і Шарнёў. Мае суразмоўцы карысталіся ў галоўным метрычным спісамі, састаўленымі праваслаўнымі прыходамі ў Орлі і Дубічах-Царкоўных, прыватным архівам Святланы Кастыцэвіч з Бельска-Падляскага і матэрыяламі Дзяржаўнага архіва ў Беластоку.

— Сярод маіх продкаў былі асобы на адказных пасадах. Напрыклад, Андрэй Савіч, уладжэнец Сакоў, быў малодшым афіцэрам у Варшаве, а іншы бабулін сваяк быў навуковым супрацоўнікам вышэйшай навучальнай установы, — расказвае

Тут падтрымліваюць традыцыю Куцця ў Старым Ляўкове

Вечарам, 27 снежня 2007 года ў самаўрадавай святліцы ў Старым Ляўкове (Гайнаўскі павет) арганізавалі Куццю для ахвотных жыхароў старога Ляўкова і ваколіц. Удзельнічалі ў ёй настацель Стараляўкоўскага прыхода а. Леанід Янкоўскі, радны Рады гміны Нараўка Юрый Равінскі, прыхаджане, члены царкоўнага хору. Прыехаў рэдактар беларускіх радыёперадач з Бела-стока.

Усе за сталом частаваліся поспы-мі стравамі, якія рыхтуюць на Куццю. Перад пачастункам усе згаварылі малітву „Отче наш” і дзяліліся просвіркай. Дарослыя і дзеці спявалі самыя прыгожыя калядкі, між іншым, „Неба і зямля”, „Ражджаство Хрыстова”, „Нова радасць стала”. Гэтак усе славілі Ісуса Хрыста.

Святы вечар і Куццю ў 2006 і 2007 гадах арганізавала кіраўнічка святліцы ў Старым Ляўкове Галена Рэнт з Лешукоў.

Пра парадак

Дзе як дзе, але ў Нараўчанскай гміне дбаюць пра чысціню і парадак у паасобных вёсках, якіх тут больш дваццаці. Паклапаціліся, між іншым, пра кантэйнеры для смецця і ўсялякую другаразовую сыравіну. Каляровыя кантэйнеры з бляхі і пластмасы — вялікія і малыя — стаяць у кожным сяле ды не па адным, а нават па некалькі. Пашкодзаныя і старыя выменьваюць.

Калі ўжо назбіраецца шмат смецця і кантэйнеры напоўненыя, радны, солтыс або іншы жыхар вёскі можа паведаміць аб гэтым Гмінную ўправу ў Нараўцы і кантэйнер забіраюць ды вязуць на звалку.

Парадак на вуліцах, на аўтобусных прыпынках ПКС, каля крамаў ды таксама каля могілак — важная справа. Мае гэта на ўвазе дбайны і карпатлівы воіт Нараўчанскай гміны Мікалай Павільч.

(я)

На раздарожжы...

Хто не зазнаў бяды, дык не ведае, што такое гора, — гаворыць народная мудрасць. Мне прыйшлося выпрабаваць як аднаго, так і другога. Маё жыццё ўжо з дзяцінства было поўнае выпрабаванняў. У час нямецкай акупацыі быў разбураны наш дом. Маці, цяжка параненая і прыкаваная да ложка, бездапаможным зрокам глядзела як яе чацвёра дзетак вымушаныя цягнуць холад ды голад. Бацька ў гэты час знаходзіўся ў канцлагерах. Паўтара года мы яго тужліва чакалі. Вярнуўся ён дамоў, але ва ўзросце 63 гадоў развітаўся з божым светам. Нямецкія злыдні забралі яму здароўе.

І цяпер спаткала мяне бяда, якую цяжка будзе перажыць. Памерла жонка. Застаюся адзін у чатырох сценах. Страта блізкага чалавека, з якім я амаль сорак гадоў раздзяляў як поспехі, так і няўдачы, пакідае ў сэрцы вялікі боль і журботу. Ці змагу проціпастаўляцца чарговым выпрабаванням лёсу? На гэтае пытанне пакуль што цяжка адказаць.

Уладзімір СІДАРУК

Размова з еўрадепутатам Яцкам Пратасевічам, старшынёй Дэлегатыі Еўрапарламента па справах Беларусі.

„Ніва”: — Ці памятаеце, колькі рэзалюцый у справе атакаў на СМІ, апазіцыю, праваабаронцаў і ўвогуле за абарону дэмакратыі ў Беларусі прыняў дагэтуль Еўрапарламент?

Яцк Пратасевіч: — За апошнія тры гады, наколькі я памятаю, было іх пяць, а, можа, агулам і больш. Я быў сааўтарам адной з іх.

— Каторай?

— Першай у цяперашнім скліканні, значыць, ад кастрычніка 2004 года. Гэтая рэзалюцыя выказвала адмоўную пазіцыю аб тагачасных парламенцкіх выбарах і рэферэндуме.

— Ці тыя рэзалюцыі далі намеранія ЕП вынікі?

— У іх адзін практычны вынік. Быў пашыраны спісак персон нон-грата, беларусаў непажаданых на тэрыторыі Еўрасаюза. Праўду кажучы, гэтая адзіная практычная рэзультат. Прычым я задумваюся, ці адмена перагавораў у справе Еўрапейскай палітыкі суседства (ЕПС) не была выклікана прапановай ЕП. Не сцвярджаю, што гэта блага, толькі што вынікі тае пазіцыі — балючыя для ўсіх беларускіх грамадзян, хоць бы з-за высокіх коштаў віз.

— Вось якраз. Якія ўмовы павінны быць выкананымі, каб шэнгенскія кошты віз для беларусаў былі паніжаны?

— Гэта найбольшая праблема. Прымаючы пад увагу нармальную працэдуру, умовай паніжэння коштаў гэтых віз з’яўляецца наданне дзяржаве Беларусь статусу ўдзельніка ЕПС, так, як гэта мела месца ў выпадку Украіны. Гэта ў сваю чаргу абумоўлена дэмакратычнымі зменамі ў Беларусі, на што не пагаджаюцца прэзідэнт Лукашэнка і яго адміністрацыя. Перспектыва ўключэння Беларусі ў ЕПС, а затым аўтаматычнае паніжэнне коштаў віз здаецца быць вельмі далёкай і туманнай. Альтэрнатывай з’яўляецца атрыманне ў надзвычайным парадку згоды ўсіх 27 еўрасаюзных краін на паніжэнне гэтых коштаў, незалежна ад пазіцыі беларускіх улад. Гэта, аднак, вельмі цяжкая працэдура, каб усе краіны Еўрасаюза далі згоду. З такім прэцэдэнтам мусім, аднак, сутыкнуцца, паколькі кошт 60 еўра за візу для беларусаў гэта надта ж вялікая сума.

— Ці затым ЕПС у адносінах да Беларусі, у якой, як некаторыя называюць, пануе апошняя дыктатура ў Еўропе, не павінна быць іншай, чым да астатніх суседскіх краін Еўрасаюза?

1 працяг Мнагалюднае калядаванне

доўніцтва з Гайнаўскім домам культуры змаглі наладзіць такое вялікае мерапрыемства дзякуючы фінансавай дапамозе Міністэрства ўнутраных спраў і адміністрацыі, Гайнаўскага староства, гайнаўскага магістрата, мясцовага кружка Брацтва св.св. Кірылы і Мяфодзія, Свята-Троіцкага прыхода, шматлікіх прадпрыемстваў і прыватных спонсараў.

Вынікі конкурснага агляду „Гайнаўскіх сустрэч з праваслаўнай каледкай”:

У катэгорыі дашкольнікаў пераможцамі сталі „Зорачкі” з Прадшколля н-р 5 у Гайнаўцы. Другое месца занялі дзеткі з Прадшколля н-р 2, трэцяе — з Прадшколля н-р 1, а вы-

Мой род з Беларусі

http://bi.gazeta.pl

Яцк Пратасевіч (Грамадзянская платформа; гэтая партыя ўваходзіць у ЭПЛ-ЭД — найбольшую, хрысціянска-дэмакратычную фракцыю Еўрапарламента), 41 год. Пастаянна жыве ў Вроцлаве. Па адукацыі паланіст; закончыў Вроцлаўскі ўніверсітэт. У 1990-х гадах быў прэс-сакратаром вроцлаўскага ваяводы, пасля асістэнтам старшыні Гарадской рады Вроцлава. Выбар Яцка Пратасевіча старшынёй Дэлегатыі па справах Беларусі адбыўся шляхам акламацыі. Замяніў ён на гэтай пасадзе Багдана Кліха, які ва ўрадзе Дональда Туска стаў міністрам нацыянальнай абароны і вярнуў мандат еўрадепутата.

— Я думаю, што павінна быць іншай. Нельга трактаваць Беларусь як нармальную дзяржаву, паколькі ў адрозненне ад іншых краін ЕС яна не з’яўляецца свабоднай і дэмакратычнай. ЕС павінен паслядоўна весці палітыку ў адносінах да Беларусі шляхам пакарання ўлад і падтрымкі дэмакратычнай апазіцыі і адкрытага грамадства.

— У дзень выбару Вас старшынёй Дэлегатыі па справах Беларусі заявілі Вы аб „далейшых еўрасаюзных ініцыятывах па падтрымцы незалежных медыяў вшчаючых на Беларусь”. Што гэтая канкрэтная мела б значыць?

— Я меў на думцы працягванне, а нават павялічванне фінансавання гэтых медыяў. Ключавым з’яўляецца тое, каб усе, асабліва новыя ініцыятывы, мелі магчымасць фінансаванай падтрымкі з боку ЕС. Не кажу, што мусіць яна быць аўтаматычна гарантаная, але магло б гэта адбывацца шляхам конкурсаў прапаноў і ідэй. Так ці іначэй еўрасаюзныя сродкі мусяць быць павялічаны, бо гэта з’яўляецца ключавой гарантыяй дэмакратызацыі Беларусі. Паколькі дыпламатычныя

старанні, цвёрдая пазіцыя ў адносінах да адміністрацыі Аляксандра Лукашэнка не прыносяць ніякіх вынікаў, бо яму абсалютна не залежыць на карысных адносінах з ЕС, а маглі б быць яны карыснымі для беларускай дзяржавы таксама ў фінансавым плане, ну дык трэба пакуль што рабіць упор перш за ўсё на будаванне свядомасці грамадзян Беларусі.

— Як выглядае і як павінен выглядаць маніторынг правоў чалавека ў Беларусі?

— Маю шмат метадаў і ўстаноў, якія такім маніторынгам займаюцца і карыстаюцца паспяховымі інструментамі, пачаўшы ад *Amnesty International* ды канчаючы на дзеяннях устаноў ЕС. У выданні ЕС павінен ён мець больш інстытуцыянальны характар, а не асноўвацца выключна на, хоць бы і найбольш сур’ёзных, рапартаж. Мусіць ён быць больш сістэматычны, асабліва ўлічваючы факт адкрыцця неўзабаве прадстаўніцтва Еўрапейскай камісіі ў Мінску. Гэтая справа цяпер на этапе фінальных перагавораў. Значыць, трэба падтрымліваць арганізацыі, якія гэтым займаюцца па сваёй місіі ды зараз пасля адкрыцця прадстаўніцтва ЕК, дзеяннімі брусельскіх чыноўнікаў, якія будуць там займацца.

— Ваша прозвішча вельмі папулярнае ў некаторых рэгіёнах Беларусі. Можа, у Вас беларускія карані?

— Так. Уся радня з боку майго бацькі, значыць, па мячы, родам з-пад Баранавіч. Калі я быў у Беларусі ў якасці назіральніка за выбарамі і рэферэндумам у кастрычніку 2004 г., заехаў я ў родавую Новую Мыш, малую вёсачку пад Баранавічамі. Аказалася, што там адна трэць насельніцтва гэта Пратасевічы.

— І добра Вы там сябе адчувалі?

— Вельмі добра. Вядома, было мне крыўдна з-за ўзроўню і якасці іх жыцця, бо беларускае насельніцтва — беднае. Але і быў захоплены і гэтай крэсавай гаворкай, і шматкультурнасцю, дзе на малым рыначку да сёння стаяць побач царква і касцёл.

— Ці, можа, выбіраецеся ў найбліжэйшы час у Беластанок?

— З прыемнасцю. Яшчэ не ведаю, калі, але абавязкова прыеду. Хачу сустрэцца м.інш. з лідэрамі беларускіх арганізацый у Польшчы.

— Дзякую за размову.

Размаўляў Мацей ХАЛАДОЎСКИ

агульнаадукацыйных школ у Гайнаўцы, а трэцяе — моладзь Комплексу прафесійных школ.

У катэгорыі іншых калектываў першае месца заняла „Гілочка” Гміннага асяродка культуры ў Чаромсе, другое — калектыў „Струмок” Гміннага асяродка культуры ў Дубічах-Царкоўных, трэцяе — вакальны калектыў Студыі эстраднай песні Гайнаўскага дома культуры.

Сярод прыхадскіх хораў пераможцам стаў маладзёжны хор „Васкліканавенне” прыхода Нараджэння св. Іаана Хрысціцеля ў Гайнаўцы, другое месца занялі маладзёжныя хоры Свята-Троіцкага і Дзмітрыеўскага прыходаў з Гайнаўкі, трэцяе месца — дзіцячы хор Свята-Троіцкага прыхода, а вылучэнне атрымаў маладзёжны хор праваслаўнага прыхода ў Новым Беразове.

лучэнне — з Прадшколля н-р 3.

З ліку вучняў падставовых школ першае месца занялі „Незабудкі” з Арэшкава, другое — каляднікі са школы ў Чаромсе, трэцяе — вучні з Комплексу школ з інтэграцыйнымі аддзелама ў Гайнаўцы, а вылучэнне камісія прысвоіла калектывам са школ у Дубінах і Белаежы.

Сярод гімназістаў на першым месцы апынулася моладзь з Комплексу школ н-р 1 у Гайнаўцы, другое месца занялі вучні Гайнаўскай белгімназіі, а трэцяе — моладзь Белаежскай гімназіі.

„Знічка” з Гайнаўскага белліцця стала пераможцам у ліку вучняў сярэдніх школ, другое месца заняў калектыў „Tutti cantare” Комплексу

Тыдзень беларускага смаку

Тэкст і фота Міры ЛУКШЫ

Беластоцкі рэстаран у гасцініцы „Крыстал” быў выбраны для правядзення Тыдня беларускай кухні. Кухары з Гродзеншчыны разам з майстрамі беластоцкай кухні рыхтавалі папулярныя і больш адмысловыя стравы, каб пазнаёміць беластачан з суседнімі смакамі — вельмі блізкімі. Першы пачастунак адбыўся ў адборнай кампаніі ў другі дзень праваслаўных Каляд. А ўсю ідэю задумалі генеральны консул Беларусі ў Беластоку Міхал Аляксейчык і старшыня мастацкага згуртавання „Dorzecze” Андрэй Федарук, вядомы аўтар шматлікіх кніг пра кухню свету і Падляшша, род якога вывodziцца з Плютыч.

— Сустрэліся мы са спадаром консулам на фалькларыстычным кірмашы ў Сувалках, — кажа Федарук, — і вынікла справа. Абодва мы любім добра паесці, я прафесійна займаюся кухняй. І ад слова да слова дайшлі мы да вываду, што трэба будзе што-небудзь сарганізаваць у гэтай галіне. Думаем, што справа цікавая, і будзем яе ладзіць надалей цыклічна. Прыехалі тры гаспадынькі з Гродзеншчыны, яны і рыхтавалі беларускія стравы ды раілі. Рэцэптуры страў тут застануцца, у меню „Крыстала” будуць яны пастаянна. Здавалася мне, што я добра ведаю беларускую кухню, але, паглядзеў-

пакуль што з невялікім размахам, хоць ужо на ваяводскім узроўні. На просьбу генеральнага консула з кухарскімі майстрыхамі прыехала спадарыня Ларыса Бародзіч — начальніца аддзела Аблспажыўсаюза, абласной кааператыўнай арганізацыі з Гродна.

— Мы прыехалі аказаць дапамогу нашым беластоцкім сябрам! — кажа

бульбы, з мясам. А дранікі можам есці з мёдам, і са смятанай, і з маслам, і з рознымі саусамі. Ёсць тут і розныя галкі. Пакаштаваць можаце галак з грыбамі. Будзе і бульбяная кілбаса, і мясная, і рулеты, між іншым гродзенскі рулет з качкі з пячонкай. Ёсць рыба — сом, шчупак, судак. Ёсць салаты, напрыклад, журавінка. Асартымент дастаткова шырокі. Сапраўды, беларуская кухня абапіраецца на бульбу. Цяжка нават назваць, пералічыць стравы з бульбы, якіх будзе тысяча. Ну, вядома, мы, беларусы, не толькі бульбай ды мясам кормімся. Прымяняем усе дары прыроды — і рыбу, і гародніну, і садавіну, і ягады. Самая багатая, хлебасольная беларуская кухня! Ідэя харошая. Мы можам разам з панам Федаруком сарганізаваць і на Гродзеншчыне тыдзень польскай кухні. Дарэчы, мы кормімся падобна. Мы ж жывём поруч, і сваякоў у нас шмат, смак у нас падобны...

Спатканне ў „Крыстале” — адзін з элементаў Калядных сустрэч з Беларуссю, якія працягваюцца да 14 студзеня, арганізаваных Генконсульствам, беларускімі арганізацыямі і згуртаваннем „Dorzecze”. У Маршалкоўскай управе паказаны працы беларускіх мастакоў. У Бе-

І для цела, і для духа. Генконсул Міхал Аляксейчык і архімандрыт Гаўрыіл

шы на стол, аж задзівіўся. Вось ёсць тут, між іншым, ліст капусты начынены маркоўкай з часнаком... Паказ страў ломіць стэрэатып, што беларуская кухня гэта адно бульба, мучное ды тлустае мяса. Усё тут смакавітае, ёсць і тыповыя стравы, ёсць і такія, якімі паласуюцца і вегетарыянцы ці тыя, хто трымае дыету. Праўда, заўважаецца ў нас тут нейкае бульбяное братэрства. Стол, як і музыка, лагодзіць абычаі, спалучае людзей. Кожны любіць добра паесці. Беларусы гэта прыязны, спакойны народ. З суседзямі трэба сябраваць, добра жыць.

Генеральны консул Беларусі ўпэўнены:

— Хацелася б, каб дзякуючы хоць і такім сціплым сустрэчам нашы народы маглі бліжэй пазнаёміцца. Хочам, каб усходні сусед стаў тутэйшым больш блізкі, сардэчны, сяброўскі. Хочам, каб апроч палітыкі, якую не кожны разумее, знаёміцца якраз на ўзроўні звычайнага чалавека.

Беластоцка-гродзенскае кулінарнае супрацоўніцтва прадбачаецца

спадарыня Бародзіч. — Я і тры майстрыхі-кухаркі. Спідарыні Валянціна з Гродна, Святлана з Росі і Ала

Святлана з Росі і Каміль з Беластока падаюць беларускае

з Ліды будуць працаваць тут цэлы тыдзень, прадстаўляць беларускую кухню. Якая самая смачная беларуская стравы? Вядома, дранікі! Не, гэта не бліны. Ёсць бліны з дранай

ластоку, Гайнаўцы і Гарадку адбываюцца спектаклі Гродзенскага лячэнага тэатра. З канцэртамі выступаюць „Прымакі” і „Белыя зоры” з Барысава.

Беластоцкія абсурды

Праўленне жыллёвага кааператыва „Захэнта” ў Беластоку паведаміла членаў, што ад 1 студзеня г.г. будзе адменена стаўка платы за вываз нечыстотаў пры несартаваных адыходах з 4,80 на 6,70 ад асобы (Рашэнне наглядальнага савета № 56/07 ад 15.11.2007 г.). У абгрунтаванні гаворыцца, што прыбаўка вынікае са зменны цэн замацаваных рашэннем Гарадскай рады ў Беластоку № XVIII/194/07 ад 29.10.2007 г. за складанне і утылізацыю адыходаў у Прадпрыемстве адыходаў другаснай сыравіны гміны Беласток у Грыневічах. Паводле гэтага рашэння, як і тарыфа ставак плата будзе павышана і ў кааператыве. Як прыкмячаецца ў паведамленні, плата за паслугі пры вывазцы нечыстотаў павышаецца адпаведна да мінулага года з 89 зл. на 174 зл. Вось, даражэнькія, як радныя Беластока дбаюць пра сваю касу. А з вывазкай нечыстотаў у жылых кварталах кашмар! Хітруны, каб менш плаціць (а тычыцца гэта ў асноўным магазінаў самаабслугоўвання, як і універсальных) свае нечыстоты выкідаюць у сметніцы жыллёвых кварталаў. Быццам бы на гэта маюць дазвол. Жыхары пасёлкаў прад’яўлялі прэтэнзіі ў Праўленне кааператыва па гэтай прычыне, але засталіся адно абцяганкі, што для магазінаў будуць збудаваны асобныя сметніцы. Па сённяшні дзень нічога не перамянілася. Ёсць і яшчэ адна справа. Многія гараджане выязджаюць у летні час на адпачынак на вёску, ды знаходзяцца там праз месяц або два. Але нікога гэта не хвалюе, бо за вываз нечыстотаў і так вымушаны заплаціць назначаную стаўку ад члена сям’і. Гэта неадасоблены прыклад гарадскога абсурду.

Гарадскі асяродак спорту і адпачынку ў Беластоку з’яўляецца ўладальнікам крытага купальнага басейна па вуліцы Влукеннічай. У 2006 годзе правёў ён рамонт басейна для плавання, а коштам інвестыцыі абцяжарыў кліентаў. Такім чынам аднаму карыстальніку ў гадавым маштабе выпала заплаціць каля 100 зл. больш. Калі справай пацікавіліся беластоцкія СМІ, дык многія кліенты пачалі дапамінацца звароту прыбаўленай сумы. Да такіх належыла Аліна С. з пасёлка Пяста. Нягледзячы на гэта, што справа адтэрміноўваецца, грошы па сённяшні дзень Аліне С. (за двое дзетак каля 200 зл.) не былі вернуты. Не атрымала яна таксама звароту (каля 50 зл.) за некарыстанне басейнам ейным сынам, які месяц часу знаходзіўся на лячэнні. Прад’явіла яна неабходныя для гэтага дакументы. У адказе на заяву намеснік кіраўніка плавальнага басейна № 1 Анджэй Кавальскі піша так: „W odpowiedzi na Pani podanie z dnia 30.10.2007 roku w sprawie zwrotu pieniędzy za niewykorzystane zajęcia w zakresie doskonalenia i nauki pływania, a spowodowanych chorobą Pani córki (???) informuję, że nie ma podstaw do pozytywnego załatwienia Pani prośby”. Хачу прытым адзначыць, што Аліна С. заявіла зразу ў касу басейна, што сын знаходзіцца на лячэнні і не будзе карыстацца заняткамі, затым даручыла пасведчанне ад лекара і прашэнне аб зварот належнай платы. Няўжо гарадскія чыноўнікі не разбіраюцца хто ёсць хто?

Ганна Кандрацюк (zorka@niva.iig.pl)

З зорка а

Д л я д з я ц е й і м о л а д з і

Каляды ў Беластоку!

За акном трашчаў студзеньскі мароз і страх было выходзіць на панадворак. Дзе ні спытаеш, усе кашляюць, смаркаюць... А ў беларускім садку ўжо з самага парога адчуваецца здаровы дух, радасць. І народу тут зышлося як на які фэст. Аж не памесціліся ўсе. Той, хто спазніўся, мусіў стаяць у калідорчыку, чакаць.

— Значыць, — пытаю ў новай настаўніцы Аліны Сцепанюк, — вас не чапляюцца прастуды?

— Відаць, у нас такая добрая атмосфера, — кажа настаўніца, — дык нашы дзеці і не хварэюць.

Разам з дашкольнікамі і каляровай зоркай у руках выйдзе яна калядаваць. Як кожны год тут падрыхтавалі спектакль. У гэты раз пастаноўку „Калядкі-калядкі” ды традыцыйную Куццю з паснымі стравамі і добрым словам. Куццю ладзілі тры дні да Каляд — 3 студзеня г.г. у будынку садка, што па вуліцы Пілсудскага.

У беларускім прадшколлі заўсёды цудоўна калядавалі. Дык і ў гэты раз дзеткі не падвялі. Тым больш, што сярод публікі былі найдаражэйшыя госці — матулі, таты, сястрычкі і брацікі, бабулькі... Ужо з першай жывой калядкі з прытупам („Каляда-каляда”) па душы разліліся мядок і цеплыня.

— Ці развучылі вы новыя калядкі? — пытаю ў Дануты Тымашэвіч.

Пані Дануся іграла яшчэ ролю „бабулькі”.

— Калядку „Нова радасць стала” мы выканалі з дапамогай цымбалаў і вадзяных флейтаў. Упершыню праспявалі таксама „Добры вечар табе, пане гаспадару”. Апошнія як „Саўка ды Грышка”, ці „Тупу-тупу-туп каза” пады-

ходзяць да ўзросту малеч...

Спектакль падрыхтаваў мастацкі гурток „Вясёлка”, які вядуць Анна Бабік і Данута Тымашэвіч. Неўзабаве, бо ўжо 19 студзеня, у садку будуць святкаваць „Дзень бабулі і дзядулі”. А да таго

згуляюць яшчэ маскарадны, карнавальны баль у касцюмах казачных герояў. Словам, тут заўсёды фэйна, весела і бадзёра — як мае і быць у жыцці дашкольніка.

ЗОРКА

Фота ГАННЫ КАНДРАЦЮК

Люблю здымкі „з характарам”

У першы вечар Сустрэч наведаў нас фатограф Павел ГЖЭСЬ з Гарадка. З госцем гутарыць рэдакцыя Акна, якая падрыхтавала вечарыну:

— **Што найбольш любіш фатаграфаванне?**

— Фатаграфую людзей, бо яны маюць характар. На добрым здымку можна пабачыць які гэта чалавек. Я аднак не фанатык і з вялікай прыемнасцю фатаграфую прыгожыя для мяне месцы. Мой самы любімы праект узнік у вёсцы Меляшкі каля Гарадка. Там усе мае пачуцці.

— **Калі Ты пачаў займацца фатаграфіяй?**

— Першыя здымкі я зрабіў у пятым класе пачатковай школы. Але яны былі... ну проста (смах). З цягам часу я пазнаёміўся з Лёнікам Тарасэвічам. Гэта было на Сустрэчах „Зоркі”.

— **А хто Твой майстар?**

— Доўгі час я вучыўся пад вокам беластоцкага фатографа Гжэгажа Дамброўскага.

— **Раскажы пра свой першы фотаапарат.**

— (Смах) Першыя здымкі я зняў фотаапаратам маркі „Зеніт”. Гэта быў фотаапарат майго сябры Гжэся Цітко. Ён дастаў яго ў падарунку з Беларусі і тры гады трымаў у ша-

фе, пакуль я папрасіў яго, каб мне пазычыў на нейкі час. Цяпер, пасля гадоў, сябра паўтарае як ён многа мне дапамог!

— **Што цэнніш у здымках іншых фатаграфай?**

— Каб прафесійна сказаць нешта пра здымак, трэба ведаць хто яго аўтар, што і чаму хоча ён паказаць. Я найбольш люблю здымкі „з ха-

рактарам”.

— **Многія людзі думаюць, што каб зрабіць добры здымак, трэба мець добры фотаапарат. Што Ты пра гэта думаеш?**

— Добры здымак пачынаецца ў галаве. Фотаапарат — гэта апошні этап. Дэсерт!

— **Якія ў Цябе адносіны да беларускай мовы?**

— Я не меў з мовай праблем, бо ў мяне ў хаце размаўлялі па-просту. Я шаную беларускасць і мову.

— **А „Басовішча”? Які Твой любімы гурт?**

— Басовішча... цікавы фестываль. Калісьці я вельмі любіў гурты „Н.Р.М.” і „Уліс”. Цяпер слухаю іншую музыку. Вельмі люблю „Тод”.

— **А як з канцэртамі?**

— Вельмі рэдка бываю на канцэртах. На беларускіх канцэртах амаль не бываю. Многа людзей нават мяне папракае за гэта, кажа, што я дрэнны беларус, бо не хаджу на канцэрты. Але мая беларускасць не напаказ.

— **А які ў Цябе самы любімы ўспамін звязаны са здымкам?**

— (Смах) Гэта было зімой, калі на двары было 15 градусаў марозу. Я намовіў сябру, каб ён выйшаў на двор і памыўся ля калодзежа. Сябра гэта зрабіў. Ён меў на сабе толькі боты.

— **А цяпер апошняе пытанне. Ці ёсць у Цябе дзяўчына?**

— Ёсць... ёсць (усмешка).

— **Дзякую за размову.**

Гутарыла Ганка ПЯКАРСКАЯ (Акно)

PS. З 1 лютага г.г. пачне працаваць выстаўка „Мялешкі” ў галерэі Biala ў Любліне.

Сяброўства

У адной вёсцы жылі дзве сяброўкі — Кася і Марта. Яны былі аднакласніцы, ім было па 14 гадоў. Таварылі пра іх, што яны ходзяць як спрэжаныя. Дзяўчаты вельмі любілі адна адну і даваралі сабе.

Аднойчы Кася захварэла. Яна прастудзілася, калі гуляла з Мартай на панадворку. Потым яна пайшла да лекара і той загадаў ляжаць ёй у ложку. Кася засумавала, бо яна ведала, што не будзе сустракацца з Мартай.

У гэты час, калі Кася ляжала хворая, Марта ў таямніцы перад сяброўкай пачала сябраваць з жулікам Пецем. А як ён п’е і курыць папяросы! Калі ўжо Кася паздаравала, Марта ўсё менш і менш сустракалася са сваёй сяброўкай. Яна пазбягала яе. Кася не ведала што адбываецца. Калі пыталася сяброўку — тая мяняла тэму. Аднойчы Кася выпадкова даведалася што здарылася. Але тады ўжо было позна. Марта ўсё больш і больш піла і курыла. Аднойчы яе і Пецю забрала

хуткая дапамога. Кася адразу паехала ў шпіталь. Яна сядзела тры ночы ў бальніцы. Пасля Марта стала плакаць і дакараць сябе ў нядобрым сяброўстве з Пецем. Найбольш мучыла яе сумленне. Яна папрасіла ў Касі прабачэння. Дзяўчына адразу прабачыла сяброўцы. Яна ведала, што без канфліктаў сяброўства не бывае!

Гэтая гісторыя падказвае нам, што ў жыцці трэба прабачаць адзін аднаму, таму што такі сэнс сяброўства.

Эля КОРШАК (Кампот)

Музыка з кайфам

Яна — „Індыга”

Калі казаць пра любы гурт — гэта перш за ўсё людзі, якія кіруюцца супольнай думкай у творчасці, часцей за ўсё гэта сябры, якія сустракаюцца не толькі на сцэне ці рэпетыцыях. Аднак трэба зразумець, што група музыкаў патрабуе лідэра ці хаця б твару, дзякуючы якому будзе ён заўважаны. Бясспрэчна, такім тварам для гурту „Індыга” з’яўляецца яго вакалістка — Руся. Амаль кожны, хто сустракаўся з гуртом, памятае Руся, а, пытаючы публіку пра імёны іншых музыкаў, можа здарыцца, што адразу не пачуем... Але гэта не вынік яе намеранай гамінацыі над астатнімі членамі гурту ды імкнення да лідэрства ці сольнай кар’еры. З усмешкай можна сказаць, што так склаўся лёс і камандзе чатырох музыкаў уся сітуацыя даспадобы. Як кажучы ўзельнікі заснаванага ў 2002 годзе гурту, з прыходам Руся ўсё пачало складацца і пісаліся „калектыўныя гзікія песні”. Прышоў 2003 год і „Індыга” паспяхова выступіла (упершыню) у конкурснай частцы Фестывалю „Басовішча”, займаючы першае месца. Дзякуючы перамозе, запісваюць яны свой першы альбом, што становіцца прычынай канкрэтных змен — зразу мяняецца бас-гітарыст. Далей, як кажучы ўзельнікі гурту, на іхнім творчым шляху самыя поспехі і штораз большая па-

пулярнасць. Руся становіцца сімвалам для фанатаў ды лідэрам для саміх узельнікаў гурту, чаго адлюстраваннем з’яўляецца афіцыйны сайт каманды. Заходзячы на яго, першай сустракае нас выява Руся з нагнісам «фэн-сайт Руся і „Індыга”».

Нават гэты тэкст згадвала асоба вакалісткі. А адкуль назой „Індыга” ды што ён значыць? Адказ можаце знайсці на сайце www.rusia.fromby.net, а пры нагодзе паглядаць у твар не толькі лідэра, але таксама музыкаў, без якіх Руся засталася б толькі Русяй. Але... без цяперашняй вакалісткі, мабыць, „Індыга” сёння ўжо не было б, а як бачым гурт працуе, а Руся стала нават „Рок-Князьёўнай-2005” у Беларусі. Значыць, энс у супольнай працы ёсць, а сама Руся не збіраецца яшчэ пачынаць сольную кар’еру. Можа і добра, няшмат паяўляецца песень так прыгожых як „Заеўнка”.

i_basovka@o2.pl

Польска-беларуская крыжаванка № 3

Mrówka	▼	Atut	Prąd	Sos pomidorowy	▶					
Zakątek							Jak	Pieczara	📖	Aparat
	▶		Кат				Okno			
Rekaw	▶						Anna			▼
							Mgła			
	▶							Idea	📖	
Mądrała		Tajemnica	▶							
		Rdza								
Kret	▶				Rok	▶			📖	
									📖	📖
Paź	📖		Szczenie	▶						📖

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 51:

Грыва, бэз, яда, Ала, плюс, пальма, мова, аўта, маруда, ткач, ага. Ружа, порт, вы, павук, улада, баль, шэльма, засаўка, цыгарэта. Узнагароду, польска-беларускі слоўнік, выйграла Івона Баршчэўская з Орлі. Віншуем!

Умелыя рукі

Тэкст і фота Аляксандра ВЯРБІЦКАГА

Зінаіда і Віктар Абрамовічы жывуць на хутары, які залічваецца да вёскі Астраўкі, што ў Заблудаўскай гміне. І хаця яны ўжо ў пенсіянерскім узросце, усё яшчэ яны актыўныя на вытворчым полі. А займаюцца яны не толькі тыповым вясковым гаспадараннем на полі, сенажация і ў аборы; займаюцца яны таксама мастацкім рукадзеллем, а дакладней — саломалляцтвам.

— Выплятаннем вырабаў з саломы займаюся з 1966 года, — кажа спадар Віктар. — Гэты занятак вывучыў я ад свайго бацькі, які вязаў саламяныя вырабы ў „Цэпэлію”. Вязалі мы столькі, што нават фурамі вазілі сваю прадукцыю ў Бельск; дастаўлялі таксама нашы вырабы і ў Беласток. Спярша вязаў я вялікія кашы — дыяметрам у семдзесят сантыметраў, а пасля пачаў развучваць выплтанне домікаў і кармушак для птушак. І ўсе мае вырабы прадаваліся без рэкламацый. Ад дзесяці гадоў скончылася маё супрацоўніцтва з „Цэпэліяй” і гаспадараннем сваімі вырабамі займаюся зараз сам, вазу іх на ярмаркі і выставы.

Матэрыял у мяне свой; быў час, што дакупляў крыху саломы. Асобны палетак абсяваю высокімі пародамі жыта, густа — каб сцябло вырастала тонкае, далікатнае. І каб жыта не пераспела, тады салома мацнейшая. Косім касою або снапавязалкай, але абмалочваю цэпам, каб не знішчыць саломы. Працуем удваіх, без чужой дапамогі, бо зараз вырабляем малыя рэчы, а для гэтага не трэба вялікага размаху; не трэба таксама многа саломы. І лазу сваю садзім, восенню зрэзваем, а на весну апрацоўваю яе і выходзіць белая лазовая стужка для звязвання саламяных вітак.

Салома і лаза з’яўляюцца асноўнымі матэрыяламі для саломалляцтва. Але прыходзіцца карыстацца і невялікімі прымесямі іншых матэрыялаў: шпагату або дроту. Асноўным рабочым прыборам з’яўляецца самаробная іголка для працягвання змацоўваючых лазовых нітак. Выкананая яна з куска бляхі, адмыслова сфармаваная і выгладжаная. Таксама самаробны і прыбор

Зінаіда і Віктар Абрамовічы са сваімі вырабамі

за часам набывае светлакарычневы колер, які выдатна гарманізуецца з саломай. Спідарства Абрамовічы робяць цяпер невялікія утылітарныя рэчы. Гэта, можна сказаць, саламяныя ёмістасці для іншых пасудзін. Напрыклад, саламяная пчала з’яўляецца адмысловай схованкай для бутэлькі, а саламяны вулей з саламянай страхой — для шкляннага слоіка. Усе саламяныя вырабы Абрамовічаў раскрываюцца, бо гэта такія пасудзіны з пакрыўкамі.

— Выплятаць пасудзіну пачынаю

круглы, ці карыстаецца нейкім шаблонам, ці той круг маеце „ў руках”? — пытаю.

— Не карыстаюся ніякімі дапаможнымі прыборамі — кругі і эліпсы атрымоўваюцца ў мяне правільныя. І фасоны вырабаў сам выдумваю, хаця часам здараецца нешта цікавае падгледзець і ў іншых майстроў, напрыклад, падвойныя збаночкі з гліны пабачыў я ў ганчароў і вырашыў зрабіць такія ж з саломы і лазы; атрымаліся яны ў мяне цалкам прыстойныя. Бывае, што не-

шы, як і вочы, выплятаю таксама з саломы і лазы. І крылы пчолак таксама саламяныя.

Спадар Віктар Абрамовіч здабыў ужо высокае рэнансэ майстра па саломалляцтву. Ён правёў ужо пяць курсаў для зацікаўленых навучэнцаў. Тры курсы ў Супраслі ладзіў наш Ваяводскі асяродак анімацый культуры для вучняў з цэлай Польшчы. Адзін курс правёў у Лучніцы пад Люблінам і адзін у суседніх Козліках. І цяпер тыя вучні запрашаюць спадар Абрамовіча паказаць ягонае майстэрства ў сваіх асяродках. Вось, напрыклад, ёсць запрашэнне з Чыжава, што ў Замбраўскім павеце, паказаць навесну выплтанне саламяных вырабаў у тамашнім Гмінным асяродку культуры.

— Найбольш працую ў лістападзе і сакавіку, найчасцей — калі прыходзіць натхненне. Я гэтую работу люблю, пры ёй я адпачываю, — дадае спадар Абрамовіч. — Летам часта еджу на ярмаркі, бывае, што і па некалькі запрашэнняў на адну нядзелю атрымоўваю.

Ды ёсць ад чаго адпачываць. Хаця гаспадарка ўжо перапісана на дзяцей, то спадарства Зінаіда і Віктар трымаюць яшчэ дзесяць малочных кароў. У іх ёсць электрадайка, але ўмяшчальніка няма; малако здаюць у недалёкія Козлікі.

Хутар спадарства Абрамовічаў распаложаны побач невялікай рачулки Чорнай Калоды, якая ад Кавалёўцаў цячэ ў Нарву каля Канюкоў. І праз гэтую рэчку спадар Віктар, таксама саматугам, пабудаваў масток. Апорамі мастка з’яўляюцца фрагменты бетонных слупоў з-пад нізкавольтавай электралініі. Берагі змацаваны валунамі, бо часам, калі вады ў рачулки большае, становіцца яна магутнай стыхіяй, гатовай парваць масток. Вада пад гэтым мастком, дзякуючы кемліваму прыёму ягонага будаўніка, не замярзае нават у трыццаціградусны мароз. Папросту, пад мастком звужана рэчышча, ад чаго цячэнне паскараецца і вада не ўспее замярзаць і тут круглагадова вадапой для кароў.

Спадарыня Зінаіда саламянаму рукадзеллю, як сама прызнаецца, вучылася ў мужа. Сама яна родам

Масток з вадапоём

з дубу або клёну для расчляннення лазовых розгаў на тры або чатыры ніткі. Перад вязаннем лазіну насычаю сырасцю, каб была больш гнуткая.

Салома гэта добры матэрыял, яе не чапаюць ні мышы, ні моль. І ла-

з дна, — паясняе Віктар Абрамовіч. — Спіральна намотваю чарговыя віткі саломы. І ўсё трэба зважаць, каб захаваць правільную форму дна і плаўна перайсці да фармавання сценак.

— А калі выраб, напрыклад,

каторыя прадметы раблю на заказ, калі зацікаўленая саламяным вырабам асоба, найчасцей гэта пчалары, паказвае мне, як павінен выглядаць фінальны выраб. Калі раблю нейкую жывёлападобную ёмістасць, напрыклад, у выглядзе мішкі, то так ву-

Саламянае крэсла

з другога боку Заблудава, з Загрушан. У Абрамовічаў трое дзяцей і чацвёра ўнучанят: усе дзеці — дачка і двух сыноў — жывуць ужо на сваім. Але бацькам памагаюць; ці то сабраць ураджай, ці падвезці на ярмарку...

Пра Віктара Ярмалковіча

Лена ГЛАГОЎСКАЯ

З прыемнасцю прачытала я артыкул Андрэя Гаўрылюка „Юбілейны год Віктара Ярмалковіча” („Ніва” № 50 ад 16.12.2007 г., с. 9). Юбілейныя артыкулы характэрныя тым, што часам утрымліваюць няправільныя даныя, калі аўтары давяраюць таму, што напісалі іншыя. І паўтараюць за імі іхнія памылкі. Толькі доступ да арыгінальных дакументаў дазваляе іх выправіць.

Не ведаю адкуль памылковы год нараджэння Віктара Ярмалковіча. Лічачы, што ён нарадзіўся 23 снежня 1917 г., Андрэй Гаўрылюк меў поўнае права назваць 2007 год годам дваінога юбілею, бо і 30 гадоў таму Віктар Ярмалковіч памёр. Такую дату нараджэння падае таксама Мечыслаў Яцкевіч у артыкуле „Wiktor Jaromłkowiec. Z życia wileńskiego Białorusina” („Lithuania” 1998, nr 4(29), с. 123) і прафесар Аляксей Пяткевіч з Гродна ў даведніку „Людзі культуры з Гродзеншчыны” (Гродна 2000, с. 350). Андрэй Майсяёнак у „Энцыклапедыі гісторыі Беларусі” (Мінск 2003, т. 6, кн. II, с. 304) падае год нараджэння 1916. Пералічваючы стары стыль на новы пераводзіць 23 снежня 1916 г. на 4 студзеня 1917 г. Незразумела чаму на 4, а не на 5 студзеня, калі 24 снежня пералічваецца на 6 студзеня. Памылка? Магчыма. Наогул пералік стыляў у беларускай біяграфістыцы родзіць шмат непаразуменняў. Ці не лепш прыняць даты падазнення ў дакументах за сапраўдныя, без гуляння ў пералічванне са старога на новы стыль. Калі ідзе пра дату нараджэння Віктара Ярмалковіча, варта спаслацца на дакументы. У сваіх зборах маю копію яго атэстату сталасці ад 27 мая 1936 г. Там падаецца дата яго нараджэння — 23 снежня 1916 г. Як відаць, у міжваенны час, калі ўжо абавязваў грыгарыянскі каляндар, ніхто не перарабляў дат на новы стыль, толькі пакідалі іх такімі, якімі былі запісаны ў дакументах.

Гэты атэстат сталасці (świadectwo dojrzałości) уводзіць таксама карэктур у іншыя памылкі ў апублікаваных біяграфіях Віктара Ярмалковіча: навуку ў гімназіі Стэфана Баторыя ў Друі пачаў ён у 1931 г. — было яму тады амаль 15 гадоў (а не 13, як піша Мечыслаў Яцкевіч, а за ім і Андрэй Гаўрылюк), дзе правучыўся 3 гады (1931/1932, 1932/1933, 1933/1934 — класы IV-VI). Як вынікае з пасведчання, у 1934 г. Віктар Ярмалковіч працягваў навуку (класы VII-VIII) у Беларускай Філіі Дзяржаўнай гімназіі імя Ю. Славацкага ў Вільні. Прыняты быў ён у VII клас у чэрвені 1934 г.! Тады недарэчна неяк выглядае аргумент наконт смерці бацькі, якая быццам прымусіла яго пакінуць гімназію ў Друі. Мабыць, ягоны бацька не памёр у 1935, а ў 1934 г. Інакш факты не супадаюць і атрымліваюцца супярэчнасці. На факультэт права і грамадскіх навук Віленскага ўніверсітэта паступіў ён праўдападобна ў 1936, а не ў 1937 г., як падаецца ў згаданым артыкуле. Зрэшты, пры нагодзе можна тое праверыць у Літоўскім цэнтральным дзяржаўным архіве ў Вільні — F. 175, Ар 2VICa, В. 4210.

Два гады пасля смерці на старон-

Віктар Ярмалковіч (першы злева) у Крынках

ках „Нівы” (№ 50 ад 10.12.1989 г., с. 4-5) Віктара Ярмалковіча ўспамінаў Янка Жамойцін, які з Міколам Ваўранюком прысутнічалі на яго пахаванні ў Біскупцы-Рэшэльскім. На жаль, таксама з памылкамі, якія і мне прыйшлося паўтарыць пішучы пра Віктара Ярмалковіча пры нагодзе здымкаў з Крынак („Czasopis”

Варта таксама згадаць, што Віктар Ярмалковіч быў чытачом (падпісчыкам) і карэспандэнтам „Нівы” на працягу многіх гадоў. Палемізаваў між іншым з Аляксандрай Бергман. Свае допісы часта падпісваў псеўданімам „Станулевіч” — дзявоцым прозвішчам сваёй маці. Пасля яго смерці кантакт з „Нівай” пад-

трымлівала яго жонка Аўгіння, маючы надзею, што рэдакцыя зацікавіцца спадчынай Віктара Ярмалковіча. У тыднёвіку публікаваліся ягоныя ўспаміны „На жыццёвых хвалях” (1994-1995), якія пасля трапілі ў кнігу „Лёс аднаго пакалення” (Беласток 1996). У 1997 г. Праграма рада тыднёвіка „Ніва” выдала „Кароткі нарыс гісторыі Беларусі да 1914 года” на аснове машынапісу „Цярністы шлях Беларусі”. Праўда, Аўгіння Ярмалковіч не была занадта задаволеная выданнем. Перажывала змену загаловак кнігі, праўкі ў ёй ды недахоп здымкаў, якія яна спецыяльна прывезла ў рэдакцыю „Нівы” для публікацыі. Там, дарэчы, у кароткай звестцы пра аўтара таксама падаецца дата нараджэння 23 снежня 1917 г.

Янка Жамойцін пісаў у 1989 г.: „Які лёс суджаны яго ўспамінам „На жыццёвых хвалях” ці манаграфіі Ліды і Лідчыны ды іншым апрацаванням, пакажа будучыня. Страта іх была б вялікай шкодай для беларускай гістарыяграфіі”. Успаміны былі апублікаваны, гісторыя Беларусі таксама на працягу 90-х гадоў. Ад 10 гадоў творчасць Віктара Ярмалковіча „не кранута”. На пшчасце пасля смерці Аўгінні ў 2006 г. бацькоўскай спадчынай заапекаваўся сын Аляксандр, які жыве ў Ольштыне. Трэба мець надзею, што некалі плён працы Віктара Ярмалковіча дачакаецца ўздзячнасці беларусаў. Добра, што зараз час ад часу нехта ўспомніць яго асобу, хаця і з памылкамі. Можна некалі дачакаем „Збору твораў” і Віктара Ярмалковіча, бо ж заслужыў ён на тое, каб шанаваць яго памяць. Таму я да вянка ўспамінаў пра яго дакідаю пару паправак, бо ж у чалавека адно жыццё — адзін раз нараджаецца і адзін раз памірае.

2003, № 2, с. 34-35). Хачу да іх вярнуцца. Захаваліся яны ў сямейным архіве Ярмалковічаў. Студэнт Віктар Ярмалковіч якраз у 1938 г. — у верасні і кастрычніку — адбываў практыку ў Крынках. Тады ўжо быў вядомым дзеячам Беларускага студэнцкага саюза і членам рэдакцыі „Хрысьціянскай думкі”. На здымках з Крынак Віктар знаходзіцца ў акружэнні мясцовай моладзі. На адвароце здымкаў захаваліся аўтографы Зіны Яновіч, Жэні Кандратовіч, Тані Лаўрэнцьеў, Анны Ганацкай, Юлька Хаецкага. Фатаграфаванне гэтаму маладую кампанію на фоне мястэчка Ш. Ластоўскі, які меў атэль у Саколцы па вуліцы Гродзенскай. Здаецца, публікацыя здымкаў 5 гадоў таму назад не прынесла ніякага водгуку. Не ведаю, ці зацікавілі яны хаця Сакрата Яновіча. Таму прапаную іх чытачам „Нівы”, тым больш, што пры артыкуле Андрэя Гаўрылюка не было здымка Віктара Ярмалковіча, а тут ён на здымку сярод „сваёй” моладзі.

„Памятаем і чытаем” — вялікі конкурс „Нівы”

Праграма рада тыднёвіка „Ніва” аб’яўляе конкурс пад загаловак „Памятаем і чытаем”, прысвечаны дзвюм знамянальным, на нашу думку, гадавінам, якія будзем адзначаць у 2008 годзе. Першая — гэта 90-я ўгодкі абвяшчэння 25.03.1918 г. Беларускай Народнай Рэспублікі і другая гэта 50-я гадавіна заснавання ў Беластоку 8.06.1958 г. Беларускага літаратурнага аб’яднання „Белавежа”. Адказы на пытанні просім дасылаць да 5 сакавіка 2008 г. на адрас нашай рэдакцыі з прыпіскай «Конкурс „Памятаем і чытаем”». У конкурсе могуць прыняць удзел усе жадаючыя, незалежна ад месца пражывання. Адказы можна дасылаць па звычайнай і электроннай пошце. Не забудзьце напісаць нам свой хатні адрас для карэспандэнцыі. Аўтарам найлепшых і найцікавейшых адказаў арганізатары падрыхтуюць адмысловыя ўзнагароды.

Конкурсныя пытанні

1. Якія герб і сцяг былі прыняты Беларускай Народнай Рэспублікай?

2. Назавіце прозвішчы і імёны ўсіх былых старшын Рады БНР.

3. Назавіце гарады, у якіх знаходзілася сядзіба БНР.

4. Дзе зараз знаходзіцца Рада БНР і хто ёй старшынствуе?

5. Як называецца першы зборнік твораў беларускага літаратурнага аб’яднання „Белавежа”, калі пабачыў ён свет і пад чыёй рэдакцыяй?

6. Як называюцца літаратурныя альманахі аб’яднання ў мінулым, а як цяпер? Колькі нумароў выйшла кожнага з іх?

7. Хто цяпер з’яўляецца старшынёй „Белавежы” і дзе ён нарадзіўся? Назавіце ягоныя тры першыя паэтычныя зборнікі на беларускай мове.

8. Назавіце трох „белавежскіх” паэтаў і трох празаікаў ды апошні зборнік кожнага з іх.

9. Мае разважанні на адну з дзвюх ніжэйпададзеных тэм:

— Людзі, падзеі, ідэі БНР учора і сёння;

— Мой „белавежац” або ягоны твор, які падару блізім.

Можна быць гэта эсэ, літаратурная мініяцюра, паэтычнае прысвячэнне (усё памерам максімум да дзвюх старонак машынапісу). Могуць быць таксама і працы пластычнага кітэлту, выкананыя адвольнай тэхнікай.

„Памятаем і чытаем” — адказаў чакаем да 5 сакавіка 2008 г.
Рэдакцыя „Нівы”
— тыднёвіка беларусаў у Польшчы

Набліжаючыся да 90-годдзя БНР

Алесь АДАМКОВІЧ

5 студзеня 2008 г. у Таварыстве беларускай культуры ў Вільні адбылася вечарына, прысвечаная 90-годдзю абвешчання Беларускай Народнай Рэспублікі. Яна сёння засталася ў забыцці і ўсе яе ідэалы зруйнаваны. Маскоўская акупацыя, якая распачалася 200 год таму, сёння прымае тую ж нахабную і агрэсіўную форму, як і тады, у далёкім мінулым.

Але падзеі таго далёкага 1918 г. сталі беларусам агенчыкам надзеі на адраджэнне, на захаванне свае тоеснасці, на зазначэнне сябе свету, на тое, што беларусы не прыдатак маскоўскай імперыі, а нацыя. Той агенчык даў існасць сённяшняй Беларусі, няхай і прывідлівай, але якая існуе на палітычнай карце свету, аб якой гавораць як аб незалежнай і суверэннай дзяржаве. А значыць, тая далёкія падзеі прынеслі свой плён.

На вечарыне выступілі госці: Зянон Пазыняк — лідэр беларускай нацыі і Юры Бандажэўскі — былы рэктар Гомельскага медычнага ўніверсітэта, таксама пакутнік за Беларусь.

Зянон Пазыняк распавёў аб тым крыжовым шляху, якім прайшла Беларусь і паспрабаваў выявіць шматлікія прычыны, якія прывялі да таго, што Вацкаўшчына зноў апынулася пад ярмом Масковіі. Улада, на яго думку, якая знішчае беларускасць, зачыняе беларускія школы, нішчыць беларускія нацыянальны дух, можа быць толькі акупацыйнай. Спадазвацца на тое, што Еўропа дапамо-

Зянон Пазыняк (злева)

жа, не мае ніякага сэнсу. У іх там свае інтарэсы. Таму адраджаць нацыю патрэбна з сябе і рабіць гэта неабходна кожны дзень. З гэтым можна пагадзіцца, бо ніхто не прымушае ў сваіх сем'ях размаўляць па-руску, бо, здаецца ўжо без выключэнняў, практычна ўсе так званыя свядомыя беларусы беларускай мовай у сваім прыватным жыцці не карыстаюцца. То хто ж павінен у гэтым?

Другім выступоўцам быў прафесар Юры Бандажэўскі, які цалкам пагадзіўся з папярэднім выступоўцам. Сённяшня ўлада вырашыла цалкам знішчыць беларусаў. І як адзін з прыкладаў — гэта Чарнобыль. Калі ён, прафесар, спрабаваў нешта рабіць і зазначыць грамадскасці аб тым, наколькі небяспечная радыяцыя, адкрыць вочы, што адбываецца ў краіне, нацыя па сут-

насці вымірае, яго за гэта пасадзілі ў турму. І чаму менавіта яго, аўтарытэтнага вучонага не толькі ў Беларусі, але ва ўсім навуковым свеце. Гэтым улада хацела прадэманстраваць не сваю моц, як гэта думаюць многія, а папярэдзіць іншых вальнадумцаў. Глядзіце, калі яго пасадзілі, асобу, якую ведае ўвесь свет, то нішто не перашкодзіць зрабіць гэтае з вамі, нікому не вядомымі шэрагоўцамі. І гэтае сапраўды спрацоўвае. І людзі замаўкаюць.

Прафесар распавёў аб шматлікіх фактах, якія сапраўды мала каму вядомы. І пра тое, што Чарнобыль не першым забрудзіў Беларусь. Праблема радыяцыі распачалася значна раней, у 1960-я гады, калі на Палессі праводзіліся ядзерныя вопыты. І пра гэта ніхто нічога не ведаў. Менавіта з таго часу рэзка пачала змяняцца нараджальнасць і павялічвацца смяротнасць. Сёння ж праблему тых ядзерных вопытаў спіхнулі на Чарнобыль. Нацыя пачала спажываць радыяцыю на 20 год раней, чым пра гэта афіцыйна гаворыцца.

Дый сённяшня ўлада ігнаруе нават і праблему Чарнобыля, зазначаючы, што яна не ўяўляе ніякай небяспекі. Але гэта далёка не так. Смяротнасць перавышае нараджальнасць на 0,5 працэнта. Рэзка змян-

шаецца сярэдні ўзрост працягласці жыцця. Калі ў Францыі ён сёння сягае за 80 год, то ў Беларусі змяншаецца да 50-ці. Улада гэта ўсё спісвае на алкагалізм нацыі. Вельмі прстая адгаворка. А калі скажаць проста — беларуская нацыя вымірае.

Варта адзначыць той факт, што развязалася гарачая дыскусія па праблемах сённяшняй Беларусі. Усе разумеюць, што нацыя гіне, як духоўна, так і фізічна, апазіцыя раз'яднаная.

Была і моладзь з Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта, якая шмат пытанняў задавала Зянону Пазыняку. Пасля ў іх адбылася прыемная размова.

Хацелася б пазаздросціць аптымізму Зянона Пазыняка і заразіць ім іншых. Ён верыць, што Беларусь адрадіцца, ёй не суджана знікнуць. Тое, што было зроблена за 5 год незалежнасці, дало сваё і яго проста так не знішчыць. А яшчэ вельмі важнае — гэта памяць і свядомасць пакаленняў. Адно пакаленне можна абдурыць, але толькі адно, — зазначыў шаноўны прамоўца. І прыйдзе час, калі беларусы будуць узгадваць тое, што адбывалася ў часах акупацыі, як аб вялікім жаху і здзеку над іх нацыяй.

Як бы там не было, але мы жывём. У нас было Полацкае княства, было Вялікае княства Літоўскае, была БНР, сёння ёсць Беларусь. І ў нас былі акупацыі, але мы выжывалі, сведчылі аб сваім быцці ў гэтым сусвеце. Кола гісторыі робіць новы віток, вырываючы нас у свет вольнай і назалежнай Беларусі.

Жыве Беларусь!

У вядомага расійскага, дарэчы, яшчэ савецкага, барда Уладзіміра Высоцкага ёсць словы аб зямлі — „Кто сказал, что земля умерла? Нет, она затаилась на время”. Менавіта такія словы хочацца аднесці да Беларусі, як да зямлі, што здольная яшчэ нешта нарадзіць. І не проста „нешта”, а тое, ад чаго ўжо не скажаш, што няма зямлі беларускай і няма народа беларускага. Хоць і то, і другое сёння заўважыць вельмі цяжка, практычна, немагчыма, пасяляецца ў душы надзея, што прытаілася ўсё гэта на нейкі час.

А пасяляецца такая надзея пасля знаёмства, няхай сабе віртуальнага, з творчасцю адной прыгожай маладой дзяўчыны — Тацяны Беланогай. Менавіта яе песні, якія яна сама піша і выконвае пад гітару, прымушаюць здзіўляцца — адкуль людзі ў Беларусі яшчэ чэрпаюць надзею на нейкае адраджэнне таго, што ўжо, здаецца, зруйнаванае ўшчэнт.

Ну а каб не быць галаслоўным, заклікаю зазірнуць на сайт выканаўцы, які месціцца ў Інтэрнэце па адрасе <http://belanohaja.org>. Дарэчы, зроблены ён неардынарна, хоць і не скажаш, што неакспрэсіўна. З першай старонкі на нас глядзіць сваім разумным і ў той жа час нібыта крыху пакрыўджаным поглядам уласна спявачка. Здымак з яе выяўленнем месціцца з левага боку, прычым на кожнай старонцы сайта. Згодна рубрык мяняецца толькі правы бок. Таму сканцэнтруем сваю ўвагу на ім.

Першая старонка ўяўляе сабой пералік навінных паведамленняў. Прынамсі, так яна была задумана распрацоўшчыкамі. На жаль, у рэчаіснасці гэтага няма, бо тут месціцца выключна абвесткі аб надыходзячых канцэртах з удзелам Тацяны. Прычым усе гэтыя абвесткі пададзеныя ў будучым часе, нягледзя-

чы на тое, што даты, аб якіх паведамляецца ўжо даўно мінулі.

Тым, хто зусім не ведае гэтай спявачкі, варта будзе распачаць знаёмства з яе сайтам з рубрыкі „Біяграфія”. Там змешчана літаральна адзінае інтэрв'ю, якое даволі добра раскрывае асобу дзяўчыны. «Ёй дваццаць два гады (размова ішла ў 2006 г. — У. Л.), — прадстаўляе Тацяну карэспандэнт. — І за плячыма не толькі гітара, а, напрыклад, перамога (першае месца) на польскай „Бардаўскай восені”. І ўжо свае слухачы, і свой дыск. Апісаць вам Таню Беланогую? Яна закалявае валасы і часта носіць доўгія спадніцы, сядзіць з прамой спінай на крэсле і прыгожа ўсміхаецца. Калі яе бачыш, хочацца зрабіць так, каб яна яшчэ ўсміхнулася. У ёй адчуваецца нейкая ўнутраная строгаць, якая кажа, што „кашу з ёй зварыш”».

Уласна з творчасцю Тацяны Беланогай можна пазнаёміцца выйшаўшы на старонку „Лірыка”. Тут змешчаны словы яе песень. Праўда, не ўсё ўдаецца прачытаць, бо не кожная з назваў мае гіперспасылку на тэкст. Ну а з таго, што ёсць, можна скласці больш-менш поўнае ўражанне ад таго, што за песні спявае Тацяна.

Калі выходзіш да рубрыкі „Медыя”, спадзяешся, як і напісана ўверсе, праслухаць найгранні ў фармаце mp3. Але, „кнікаючы” на назвы песень, нічога такога не адбываецца. Таму распрацоўшчыкам сайта спявачкі яшчэ многа надчым трэба папрацаваць, каб гэты інтэрнэт-рэсурс цалкам адпавядаў свайму прызначэнню.

Ну а для таго, каб пазнаёміцца з выказваннямі паклоннікаў таленту маладой спявачкі, варта зазірнуць у „Гасцеўню”.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Пераходы і скандалы

Беларускае футбольнае міжсезонне як ніколі поўнае гучных трансферных навінаў і каляспартовага розгаласу. Самым значным пераходам можна лічыць запрашэнне паўабаронца мінскага „Дынама” Антона Пуцілы ў нямецкі „Гамбург”. Таленавіты малады хаўбек паспяхова прайшоў у Германію прагляд і медыцынскае абследаванне і напэўна будзе аддадзены сталічным клубам у бундэслігу, пакуль на правах арэнды. Падаецца, што ў яго маюцца ўсе шанцы пайсці „шляхам Глеба” — набраўшыся каштоўнага досведу ў „Гамбургу”, праз пару год трапіць у суперклуб. Бліжэйшае будучае самога мінскага „Дынама” пакуль чымянае. Адрозна пасля заканчэння апошняга нацыянальнага першынства ўладальнік каманды Юрый Чыж перацягнуў у стан бела-блакітных трэнера Ігара Крыгушэнку — той сыходзіў з чэмпіёнскага лагера БАТЭ ў зеніце славы зусім нечакана і незразумела паспешліва. Многія такі крок Крыгушэнкі называюць сапраўднай авантурай. Ад зайздроснай стабільнасці да вялікай няпэўнасці (усім вядомы непрадказальны нораў Чыжа) трэнера маглі спакусіць толькі салідныя „пад’ёмныя”. Наўрад ці „Дынама” істотна ўзмоцніцца. Так шырока анансаванае вяртанне пасля многагадовага перапынку ў шыты мінчукоў дасведчанага цэнтральнага абаронцы Сяргея Штанюка так і не адбылося — былы гулец зборнай Беларусі застаецца гуляць у Расіі.

Сапраўдным скандалам ахутаны пераход форварда беларускай моладзевай дружыны Леаніда Ковеля з львоўскіх „Карпатаў” у падмаскоўны „Сатурн” з Раменскага. Правы на футбаліста мае перш за ўсё мінскае „Дынама”. Украінцы сцвярджаюць, што пераход абсалютна незаконны і, здаецца, іх дакументы і доказы выглядаюць пераканаўча. Два іншыя ба-

кі даводзяць сваю рацыю. Але выразна адно — нехта з трохкутніка ў гэтай заблытанай гісторыі напэўна намахляваў.

Непрыемны сюрпрыз чакаў у Новы год прыхільнікаў гродзенскага „Нёмана” — каманду нечакана пакінуў галоўны трэнер Людас Румбуціс, які перайшоў на працу пад крыло МТЗ РПА. Румбуціс не даў на гэты конт каментарыя, але ведаючы спартывую палітыку „айцоў горада” над Нёманам можна меркаваць, што трэнеру не забяспечылі пэўнасці. Страціў „Нёман” і асноўнага галкіпера, і экс-капітана — лепшы брамнік апошняга чэмпіянату Сяргей Вярэмка і абаронец Сяргей Сасноўскі цяпер у складзе барысэўскага БАТЭ. А новым трэнерам гродзенцаў стаў вядомы ў краіне спецыяліст Вячаслаў Акшаеў. Ёсць у нашым футболе група трэнераў, якая курсіруе амаль штогод ад каманды да каманды — Курнеў, Румбуціс, Бароўскі, Акшаеў... Нібыта і паважаныя людзі, але чамусьці не прыжываюцца на адным месцы.

Самым цікавым унутраным пераходам стаў трансфер Валерыя Стрыпейкіса — лепшы бамбардёр нацыянальнага чэмпіянату перайшоў з „Гомеля” ў салігорскі „Шахцёр”. Салігорцы ўмацаваліся таксама галкіперам Уладзімірам Гаевым, які вярнуўся ў Беларусь з Адэсы.

І нарэшце галоўнае — гучная крымінальная справа былога галкіпера зборнай Беларусі Валерыя Шанталосава па артыкуле „подкуп удзельнікаў прафесійных спаборніцтваў” перададзена ў Расію, паколькі галоўны фігурант жыве ў Навасібірску і на радзіму вяртацца не збіраецца. Ведаючы норавы і парадкі, якія пануюць у расійскім футболе, можна быць упэўненым, што беспрэцэдэнтнае расследаванне, якое фактычна завершана, на тым і абарвецца. А справа пра „кратоў” так і закончыцца.

Уладзімір ХІЛЬМАНОВІЧ

Якая эканоміка?

Аб чыгуначных хібах можна шмат гаварыць, ды столькі ж прыкладаў прыводзіць. Сёння пакарыстаюся чарговымі. Напрыканцы 2006 года чыгуначная суполка Польшкі чыгуначныя лініі (ПЧК) у Беластоку прадала прыватнай фірме каля сотні часаных камянёў з віядука каля Кузавы, што на лініі Чаромха — Беласток знаходзіцца (чытай: „Яшчэ аб чыгунцы” — „Ніва” № 6 ад 11.02.2007 г.). На маю думку, гэтая здзелка была памылковай, паколькі разбурыла помнік даўніны (віядук быў будаваны ў пачатках XX стагоддзя пры цары-імператары) ды парушыла канструкцыю віядука. А доказам гэтаму можа быць ведзенны цяпер ремонт.

Аб гэтым я даведаўся выпадкова і рашыў правесці факты. 11 студзеня 2008 г. падаўся я ў канец Кузавы, дзе здалёк прыкмеціў аўтамабіль каля пучы ды прыкрытую палаткамі бетонную канструкцыю віядука. Непадалёк стаяў рабочы каля заведзенага агрэгата. Наладзілі мы размову. Мой суразмоўца сказаў, што з’яўляецца працаўніком прыватнай маставой фірмы з Малкіні, якая па даручэнню ПЧК у Беластоку праводзіць ремонт віядука.

— Да чаго гэты ремонт зводзіць-

Бетонная канструкцыя віядука забяспечаная палаткамі

ца? — кідаю ў бок рабочага.

— Пракладаем бетонную штукатурку, — заяўляе суразмоўца і тут жа прыбаўляе: — Каб бетонны раствор не адпадаў ад фундаменту, вымушаны мы былі пакласці адмысловую сетку, затым закінуць раствор.

— Зіма не спрыяе будаўнічым работам. Не лепш было летам правесці ремонт?

— Не нам аб гэтым рашаць, — адказвае рабочы. — Для фірмы гэта затрата, бо кампрэсар кругласучасна працуе і цёплае паветра гоіцца, каб бетонны раствор не замярзаў. Многа паліва затрачваем...

Вось, даражэнькія, якая логіка ў чыгуначных начальнікаў: раз разбураем, іншым разам папраўляем. Ас-

ноўная справа, каб бізнес круціўся.

А наконт ремонту скажу такое. Пачалася будова дарогі Кляшчэлі — дзяржаўная мяжа (пагранпераход Полаўцы — Пяшчатка). Тут неабходны высакаякасны гравій. Шмат такога патрэба. Будаўнічая фірма дастаўляе жвір чыгункай у Чаромху з-пад Сувалак. Некалькі саставаў штодзень праязджае праз кузаўскі віядук. Зразумела, што кіраўніцтва ПЧК у Беластоку мела свядомасць пагрозы аварыі на гэтым адрэзку, дык рашылася на ремонт нягледзячы на неспрыяльнае зімовае надвор’е. А такі „рамонт” можна было прадачыць хоць бы тады, калі прыватны прадпрымальнік вымаў часаныя камені з віядука.

Тэкст і фота (ус)

Іх захапляе рэлігійная паэзія

У Гайнаўцы прайшоў дэкламацыйскі конкурс праваслаўнай рэлігійнай паэзіі п.з. „Праваслаўе ў паэтычным слове”. Удзельнічала ў ім звыш 130 вучняў школ Гайнаўскага павета і Бельска-Падляскага. Затым лаўрэаты конкурсу выступілі на сцэне Гайнаўскага дома культуры на вечарыне праваслаўнай рэлігійнай паэзіі.

У катэгорыі дзіцячых садкоў

першае месца заняла Аляксандра Буслоўская, другое — Артур Маркоўскі, трэцяе — Кася Дружба (усе яны з гайнаўскіх прадшколяў н-р 3 і 5).

У катэгорыі I-III класаў пачатковых школ журы першае месца прысвоіла Малгосі Васілюк з ПШ н-р 6 у Гайнаўцы, другое — Яцку Дружбе з Комплексу школ н-р 1 у Гайнаўцы ды трэцяе — Патрыцыі Зянкевіч з ПШ н-р 6 у Гайнаўцы.

Сярод вучняў IV-VI класаў пачатковых школ першае месца заняла Аляксандра Кірылюк, другое — Паўліна Хвойка (абедзве яны з ПШ н-р 6 у Гайнаўцы) і трэцяе месца — Матэвуш Харкевіч з Комплексу школ н-р 2 у Гайнаўцы.

Сярод гімназістаў першыняства заваяваў Давід Якубоўскі з Комплексу школ н-р 3 у Гайнаўцы, другое месца заняла Наталля Міхалоўская з КШ н-р 2 у Гайнаўцы і трэцяе — Марыяна Садоўская з Публічнай гімназіі ў Нарве.

Сярод моладзі сярэдніх школ найлепш сябе зарэкамендала Анна Грыгарук з Гайнаўскага белліцця, другое месца заняла Агнешка Кадлубоўская з Ляснага тэхнікума ў Белавежы, трэцяе месца — Паўліна Скепка з Гайнаўскага белліцця.

У кожнай катэгорыі вышэйзгаданых школ былі таксама вылучэнні. (ян)

Што далей?

У цяжкі час мы жывём. Кожны з нас ведае, як цяжка цяпер з работай. Калісь дарослыя гаварылі дзецям: „Як не будзеш вучыцца, то будзеш вуліцу замятаць”. Цяпер кожны ведае, што і такую работу цяжка атрымаць.

Можна неяк пражыць, хоць цяжка з грашыма, але дабівае хамства сярод дзяцей і моладзі. Гэтае бесстравае выхаванне праз дзесяць гадоў прынясе дрэнныя эфекты. Хто ведае, можа на вуліцы нельга будзе спакойна прайсці? Да чаго гэта вядзе? Крычаць на дзіця нельга, ударыць таксама нельга, бо яго мучыш! Трэба часта размаўляць ды ўсведамляць. Але ж марныя таго эфекты. Дзіця толькі сварыцца ды вымагае. Многія дзеткі не

хочуць вучыцца і не памагаюць бацькам у хаце, толькі дамагаюцца дарагіх падарункаў і шмат грошай на свае расходы. На жаль, многія не хочуць купляць сабе цукерак, а толькі папярсы, піва, нават наркатыкі. Штодзённа на вуліцы бачым і чуюм як маладыя людзі лаюцца пры кожным слове. Навошта гэта патрэбна? Чаму службыць гэтае брыдкаслоўе? Хто ўрэшце паложыць канец гэтым дрэнным звычкам?

Аднойчы вясной мы сядзелі з суседзямі на лаўцы. У пэўны момант убачылі мы групу п’яных маладзёнаў, з выгляду чатырнаццацігадовых юнакоў, якія валаклі свайго сябра, бо сам не мог ісці.

— Вось, як смаркачы напіліся, —

з гневаў сказаў сусед.

— Ага, — падтакнулі ўсе.

Праз хвіліну прыехала на веласіпедзе суседка ды кажа:

— Ой, наглядзелася я на іх!

— П’яныя, як свінні, — кажу я.

— Дзе там п’яныя! Яны ўсе набраліся наркотыкаў! Адзін з іх да непрытомнасці.

— Адкуль у іх грошы на гэтую поскудзь? — спытаў стары сусед.

— Падманваюць бацькоў, часам нават крадуць або адбіраюць у малечаў.

— Цяпер дзяўчаты і хлопцы на адной лініі, — азвалася суседка.

— Часам нават горшыя, — загаварылі суседзі, — больш п’юць і горш лаюцца.

А я ўсё думаю што будзе далей? Няўжо зло перамагло дабро і прыходзіць канец людзям?

Аўрора

Жартоўная песня

*Раз задумаў я напіцца,
Выгнаць гары, пахмяліцца.
І за работу, і за работу.*

*Узяў мукі пудоў чатыры,
Прынёс трубы ад Рыгора,
І халадзільнік, і халадзільнік.*

*Усе трубы я ўправіў,
Пад кацёл агню падбавіў,
Пайшло дзела, пайшло дзела.*

*Пад кацёл кладу я трэскі,
Тут з’явіўся... паліцэйскі!
Бяда будзе, бяда будзе.*

*Кроў у маіх жылах закітала,
Падышоў да яго я смела
Узяў за глотку, узяў за глотку.*

*Як не крыкне ён: Ратунку!
Збегся цэлы пастарунак,
Мяне злагалі, мяне злагалі.*

*Рукі, ногі павязалі
Аб зямлю мяне кідалі,
Тыя чэрці, тыя чэрці.*

*Пакуль жыць на свеце буду
Самагонкі гнаць не буду
Аж да смерці, аж да смерці!*

Мікалай ЛУК’ЯНЮК

Адгаданка

1. можа быць асфальтавая, грунтавая, прасячальная, 2. харчовы прадукт з ячак рыбы, 3. кавалак расечанага бярвяна на паліва, 4. пладовае дрэва з яблыкамі, 5. вонкавая абалонка плода, семя, 6. не мінус.

Адгаданыя словы запісаць у вызначаныя дарожкі, пачынаючы ад поля з лічбай. У светлых палях атрымаецца рашэнне.

(ш)

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграныя кніжныя ўзнагароды.

1				2	3		
						4	
5			6				

Адказ на адгаданку з 50 нумара Абоз, баян, вечы, габой, нага, селячка.

Рашэнне: Не бойся богабаязнага

чалавека.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Лявону Федаруку з Рыбал і Казіміру Радошку са Свебадзіцаў.

Ніва

PL ISSN 0546-1960
NR INDEKSU 366714

Выдавец: Праграмавая рада твднісвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Вапа.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2,
ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (+48 85) 743 50 22.
Internet: <http://niva.iig.pl/>
E-mail: redakcja@niva.iig.pl
Zrealizowano przy udziale wsparcia finansowego
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Галоўны рэдактар: Яўген Вапа.
Намеснік гал. рэдактара: Віталь Луба.
Тэхнічны рэдактар: Адам Паўлоўскі.
Рэдактар „Зоркі”:
Ганна Кандрэц-Свярубская.
Публіцысты: Міхась Андрасюк, Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрэц-Свярубская, Ілона Карпюк, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Мацей Халадоўскі, Віктар Сазонаў, Уладзімір Хільмановіч.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.
Камп’ютэрны набор і карэктурка:
Яўгенія Палоцкая.
Друкарня: „Orthdruk”, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzeżenie sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: II kwartał 26 zł. do 5 marca 2008 r.; III kwartał 26 zł. do 5 czerwca 2008 r.; IV kwartał 26 zł. do 5 września 2008 r. II półrocze 52 zł. do 5 czerwca 2008 r. II — IV kwartał 78 zł. do 5 marca 2008 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.
Prenumerata z wysyłką za granicę pocztą zwykłą wynosi: kwartałna — 131 zł.; półroczna — 224 zł.;

roczna — 374 zł. **Pocztą lotniczą:** Europa — prenumerata kwartałna — 142 zł., półroczna — 243 zł., roczna — 405 zł. Ameryka Północna, Południowa, Środkowa, Afryka, Azja — prenumerata kwartałna — 160 zł., półroczna — 274 zł., roczna — 456 zł. Australia i Oceania — prenumerata kwartałna — 204 zł., półroczna — 350 zł., roczna — 583 zł.
Wpłaty do 5 dnia miesiąca poprzedzającego prenumeratę przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A. IV O/Warszawa, Nr 68 1240 1053 1111 0000 0443 0494.
1. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Pla-

nowana ilość numerów „Niwu” w 2008 roku — 52. **Pocztą zwykłą:** Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,55 zł. Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę — kraje europejskie — 5,00 zł. — kraje pozaeuropejskie — 5,20 zł. **Pocztą lotniczą:** Cena 1 egz. wraz z wysyłką za granicę: — kraje europejskie — 6,00 zł., — Ameryka Północna, Afryka — 6,70 zł., — Ameryka Południowa — 7,80 zł., — Australia i Oceania — 10,00 zł.
Wpłaty przyjmuje: Rada Programowa Tygodnika „Nіwa”, BPH PBK SA O/Białystok 77 1060 0076 0000 4011 5001 5504.
Nakład: 2 000 egz.

Вадохрышча

Тэкст і фота Міхала МІНЦЭВІЧА

У днях 18-20 студзеня праваслаўныя вернікі адзначаюць Хрышчэнне Гасподняе, якое называюць яшчэ Эпіфаніяй, Іарданам, Вадохрышчам і Богаяўленнем. Гэта адно з ліку дванаццаці найважнейшых праваслаўных свят. 19 студзеня пасля літургіі адбываецца асвячэнне вады, якую вернікі забіраюць дадому.

Асвячэнне вады адбываецца шляхам трохкратнага акупання ў вадаём крыжа. У той дзень урачыстае шэсце праходзіць ад царквы да ракі, возера ці студні... Калі прыродныя вадаёмы побач царкваў забруджаны, асвячэнне вады адбываецца ў адмысловых вадаёмах або ў розных пасудах.

Звычай асвячэння вады сягае першых стагоддзяў нашага летазлічэння. Тады асвячалі ваду для хрышчэння язычнікаў, якія пасля таго абраду станавіліся хрысціянамі. Абрад прыгадвае хрышчэнне Ісуса Іаанам Хрысціцелем у Іардане. Іаан, ведаючы, што Ісус не мае патрэбы хрысціцца ў пакаянні, стрымліваў Яго, кажучы: „Мне трэба хрысціцца ў Цябе, а Ты прыходзіш да мяне?” Але Ісус яму адказаў: „Цяпер дапусці, бо так належыць нам здзейсніць усякую праўду”. Хрышчэнне Ісуса паказвае, што калі хто не народзіцца з вады і Духа, той не можа ўвайсці ў Царства нябеснае. Пасля выхаду Ісуса з вады адчынілася Яму неба і ўбачыў Іаан Духа Божага, які ў выглядзе голуба апускаўся на Ісуса, а голас з неба гучна прамовіў: „Гэты ёсць Сын Мой любасны, у Якім Мая добрая воля”. Таму Хрышчэнне Гасподняе называецца таксама Богаяўленнем.

У Орлі асвячэнне вады да 1970-х гадоў адбывалася на рацэ Арлянцы, у пачатку мясцовасці з боку Рудутаў паблізу Кляшчэлеўскай вуліцы. Як успамінаюць арлянскія старажылы, Піліп Адзіевіч (з 1959 года царкоўны стараста), які жыў паблізу таго месца, заўсёды выносіў на раку стол. Калі надта люты мороз скоўваў раку, тады людзі прабівалі палонку ў выглядзе крыжа і ўпрыгожвалі яе еллю. Гэтае месца было аддалена на кіламетр ад царквы і час шэсця спрыяў рэлігійным рэфлексіям вернікаў. У 1955 годзе Піліп Адзіевіч паставіў у гэтым месцы бетонны крыж, які — часткова разбураны — стаіць па сённяшні дзень.

У Гарадку асвячэнне вады адбываецца, згодна традыцыі, ноччу. На золаку вернікі вырашаюць хрсным ходам на раку Супрасль. І калі хор пачынае спяваць: „Калі Ты, Госпадзе, хрысціўся ў Іардане, выявілася сведчанне Троіцы, бо голас Айца сведчыў аб Табе, узлюбленым Цябе Сынам называючы, а Дух, у выглядзе голуба, сцвердзіў праўдзівасць гэтага слова”, у паветра ўзлятаюць тры галубы (такое адбываецца і ў Орлі).

Пасля літургіі ўсе наліваюць асвячоную ваду ў прынесеныя з сабою пасудзіны (бывае, што сярдзіта распіхаючыся), ды нясуць дамоў, дзе частуюць сямейнікаў. Людзі вераць, што асвячоная вада мае ачышчальную моц і беражна захоўваюць яе на працягу цэлага года. Так асвячоная іарданская вада з'яўляецца на стол у час розных святкаванняў, побач хлеба і солі, для засцярогі ад злага. Гэтай вадой святары акрапляюць дамы, калі наведваюць сваіх прыхаджан з малітваю.

Асвячоная ў Вадохрышча вада, якая па-грэчаску называецца агіясмай, з'яўляецца вялікай царкоўнай каштоўнасцю. Яна прызначаецца

Протаіерэй Анатоль Такаюк абмывае галаву асвячонай сцюдзёнай вадой (на другім плане а. мітрап Аляксандр Такарэўскі)

хворым і тым, якія па розных прычынах не могуць удзельнічаць у богаслужэннях.

У Расіі некаторыя ўдзельнікі абраду асвячэння вады акупаюцца ў ледавітую палонку, што быццам дазваляе абмыцца з грахоў. Тры гады таму тамашняе тэлебачанне паказала гэты рытуал у выкананні некаторых палітычных лідэраў. А ў Кіеве нават сам прэзідэнт Украіны Віктар Юшчанка акупаўся ў сцюдзёную ваду.

Гэты рытуал у своеасаблівай форме здараецца і ў Орлі. Апошнім часам протаіерэй Анатоль Такаюк, зраз пасля асвячэння вады пад балдахінам, абмыў увесь твар, а затым і цэлую галаву. Прысутныя, асаблі-

ва старэйшыя жанчыны, дзіваваліся. Аднак асвячоная вада мае, здаецца, асаблівую гаючую моц, бо хаця айцец Такаюк вяртаўся ў сцюжу з мокрай галавой, усё ж такі не захварэў.

Іарданскае свята праваслаўныя вернікі святкуюць тры дні. 18 студзеня адзначаюць яны г.зв. Водную вігілію, калі на вячэру рыхтуецца куцця. Вернікі, да часу прыняцця асвячонай вады, не спажываюць ні малочнага, ні мяса. Дзень 19 студзеня прысвечаны ўспаміну хрышчэння Ісуса ў Іардане, а 20-е студзеня прысвечана ўспаміну Іаана Хрысціцеля. Пасля Вадохрышча пачынаецца перыяд пастырскіх візітаў у дамах прыхаджан.

Асвячоную ваду вернікі наліваюць у розныя пасудзіны і забіраюць дамоў

20.01 — 26.01

(22.03. — 20.04.) Здайсняюцца твае амбіцыі і ўрэшце адчуеш, што ты на адпаведным месцы. Неталерантнасць для тых, хто табе стане на дарозе. Кантакты з людзьмі навучаць цябе, як змагацца за сваё і спрытна выкарыстаць свае перавагі. Энергія на рэчы з вялікімі эфектамі.

(21.04. — 21.05.) Спачатку прыцягнеш каханага сваёй цяроўнасцю і ўпартасцю, пасля паставіш перад імі высокія патрабаванні. На працы ты пільны, паможаш іншым. Можаш набыць штосьці каштоўнае з тваіх мараў. Не прастудзіся.

(22.05. — 22.06.) Чэрпай з жыцця поўнымі жменькамі. Магчымая рамантычная сустрэча з былым каханнем (можа гэта пашкодзіць у актуальных пачуццях). 21-25.01. магчымыя непаразуменні з зайздроснымі калегамі.

(23.06. — 23.07.) 22.01. (поўня Месяца!) можа агарнуць цябе спалох з-за фінансавай сітуацыі; беспадстаўна, ды бяссонніца мураваная. Адграбеш памятку прадкаў, перададзі іх навуку. Абавязкова зайграй у латарэю!

(24.07. — 23.08.) Папраўяцца твае адносіны з атачэннем. Будзеш больш схільны да кампрамісу, а партнёр з табою зробіць што схоча. 22.01. будзеш нервовы, уражлівы; асабліва лёгка цябе абразіць, будзеш прытым баявіты, капрызлівы і патрабавальны.

(24.08. — 23.09.) Не адмаўляй сабе ніякіх прыемнасцей, смакуй жыццё. Пакажашся знаёмым з зусім іншага боку. Не пагражаюць табе самотныя вечары! На працы вялікая амбітнасць, ды толькі на выпадак вялікай перамогі. Дома найлепшы адпачынак. 26.01. канчаецца час глыбокіх перамен, на якія ты не меў асаблівай ахвоты.

(24.09. — 23.10.) Да 22.01. клопаты ў падарожжы, у экзаменах, памылковыя перакананні. 22-26.01. не выйдзеш добра слухаючы парад сваякоў і знаёмых. Не ўсе справы пойдуць па тваёй думцы. Затое можаш навучыцца ездзіць на каньках!

(24.10. — 22.11.) 22-26.01. знакамита пойдзе табе заадно так у каханні, які ў інтарэсах. І шмат шчасця ў дробных справах. Усе справы высвятляй адразу, бо пад канец тыдня будзеш зусім далёкі да мірных пазіцый. У каханні гуляй fair і не давай пустых надзей.

(23.11. — 22.12.) Добрыя вынікі ў дзейнасці на розных франтах; будзеш круты, прадпрымальны. Пад канец тыдня нагоды разважліва запланаваць будучыню. Будзеш спакойны, цвярозы, не будзеш панікаваць, калі нават зямля абсунецца з-пад ног (спяшайся са справамі, бо горш будзе ў апошнім тыдні).

(23.12. — 20.01.) Да 23.01. шмат тваіх спраў дачакаецца шчаслівага фіналу. Удадуцца падарожжы, лёгка пераканаш іншых. 26.01. ад Плутона атрымаеш аграмадную сілу, з якой правільна абыходзься (дамінуючы над іншымі, можаш мець адваротны вынік).

(21.01. — 19.02.) Знойдзеш выхад з кожнай сітуацыі, калі будзеш сагранізаваны. Высокая пазіцыя ў кампанейскім і прафесійным рэйтынгі. Новыя магчымасці ў сардэчных справах (што можа выклікаць кляпатлівыя сітуацыі). Дагаворышся з усімі — жанчынамі, мужчынамі, таксама з маладзейшымі асобамі.

(20.02. — 21.03.) Да 21.01. усё мучыць цябе нейкая хандра. 22.01. будзеш рассяяны, вельмі нервовы, нездаровы, цяжка будзе на працы (налепш вазьмі сабе вольны дзень). Хтосьці блізка папсуе твой бюджэт (глядзі, каб за яго не плаціць!). Добра карміся, высыпайся. Затое ў галаве выклікаецца геніяльнае!

Агата АРЛЯНСКАЯ